

EUROPA KARPAT

KRASICZYN 4-6 LUTEGO 2022

Przyszłość Europy • Ekologia • Cyfryzacja • Infrastruktura
Bezpieczeństwo • Turystyka • Rozwój

WYDAWNICTWO SEJMOWE

EUROPA KARPAT

KRASICZYN 4–6 LUTEGO 2022

32. KONFERENCJA

Przyszłość Europy • Ekologia • Cyfryzacja • Infrastruktura
Bezpieczeństwo • Turystyka • Rozwój

WYDAWNICTWO SEJMOWE
WARSZAWA 2022

Projekt okładki
Grzegorz Lachowski

Opracowanie graficzne
Janusz Świnarski

Opracowanie redakcyjne
Katarzyna Chrzanowska, Karolina Zuber

Zdjęcia

Adobe Stock (© Artur Kowalczyk, © barytek, © Bernd Kröger, © boguslaw, © Danielski,
© HenrykSadura, © Iwona, © lana_design, © lukszczepanski, © Marta, © M.G. Koperkiewicz,
© Mike Mareen, © nieznajomska, © robnaw, © Shevdinov, © spacetech, © Stefano Gasparotto,
© wikorba, © Wojciech), *Aleksander Zieliński*

© Copyright by Kancelaria Sejmu
Warszawa 2022

ISBN 978-83-7666-732-4

KANCELARIA SEJMU

Wydawnictwo Sejmowe
Warszawa 2022

<http://wydawnictwo.sejm.gov.pl>
e-mail: wydawnictwo@sejm.gov.pl

Formy współpracy w ramach dyplomacji parlamentarnej

Dyplomacja parlamentarna jest działalnością międzynarodową prowadzoną przez Sejm i Senat, wykraczającą poza standardową dyplomację władzy wykonawczej.

W XXI wieku Sejm w coraz większym stopniu angażuje się w kształtowanie polityki zagranicznej Polski właśnie poprzez dyplomację parlamentarną. Istnieją wyraźne różnice w działaniach dyplomatycznych rządu i parlamentu. Dyplomaci rządowi (ambasadorowie, konsulowie) pracują stale za granicą. Zawierają umowy i podejmują zobowiązania w imieniu władz danego państwa, bywają też ofiarami pogorszenia stosunków między państwami. Przykładem jest napięcie między Czechami i Rosją, które nastąpiło po udowodnieniu, że w 2014 roku agenci wojskowego wywiadu Rosji dokonali dywersji w czeskich zakładach zbrojeniowych. Posłowie natomiast, choć także reprezentują instytucję państwa – Sejm, działają w sposób bardziej otwarty i w obszarze tzw. miękkiej dyplomacji, która polega na rozmowach, przekonywaniu, lobbowaniu, tworzeniu pozytywnej atmosfery dla współpracy. Bywa, że w dyskusjach prezentują różne poglądy na temat współpracy parlamentarnej. Przykładem jest odmienne podejście różnych frakcji w polskim parlamencie do miejsca Polski w UE. Przedstawiciele lewicy i liberałowie są w większości zwolennikami wzmocnienia władz centralnych UE poprzez doprowadzenie do tzw. federalizacji Unii, czyli w konsekwencji do znacznego zmniejszenia roli państw członkowskich. Prawica natomiast jest za utrzymaniem UE jako związku państw suwerennych zorganizowanych na wzór konfederacji, w których istnieją obszary życia publicznego, za które odpowiedzialność bierze wyłącznie władza krajowa; opowiada się zatem za wzmocnieniem roli narodowych parlamentów państw członkowskich.

W ostatnich latach zwiększył się bezpośredni udział dyplomacji parlamentarnej w polityce zagranicznej państw. Oto kilka przyczyn tego procesu. Po pierwsze –

globalizacja, szybszy przepływ informacji między ludźmi, rosnące zróżnicowanie komunikacji międzynarodowej (obok dyplomacji tradycyjnej rozwija się gospodarcza, kulturalna, parlamentarna). Po drugie – w ciągu ostatnich 30 lat w Europie Środkowej nastąpiły ważne zmiany polityczne. Po upadku ZSRR i Jugosławii ponad 20 państw odzyskało niepodległość i utworzyło suwerenne struktury, umacniając swoją wolność. W latach 2004 i 2008 część z tych państw weszła do Unii Europejskiej. Po trzecie – aby dołączyć do UE, państwa Trójmorza dobrowolnie zgodziły się na utratę ok. 60 proc. swoich uprawnień, a w konsekwencji parlamenty tych państw ograniczyły swoją suwerenność. Z tego powodu parlamenty narodowe poszukują sposobu na wzmocnienie swojej roli jako przedstawiciela suwerena, narodu. Czwartym czynnikiem jest nieznana przyszłość Europy i rozpoczęta debata nad przyszłością UE, wywołana dążeniem największych państw (czyli Niemiec i Francji) do narzucenia innej koncepcji „Europy wielu prędkości”, polegającej na wprowadzeniu tzw. członkostwa, z czym nie godzą się parlamentarzyści z wielu państw. Kolejnym czynnikiem jest imperialna postawa Rosji Putina wobec państw Europy Środkowej i brak zdecydowanej reakcji ze strony władz UE na te zagrożenia. Dodatkowym argumentem są starania oddolne, aby rozwijać współpracę parlamentarną państw Europy Środkowej, na wzór państw Beneluksu czy Rady Nordyckiej, i stworzyć sieć współpracy międzyparlamentarnej.

W Sejmie VIII kadencji, czyli w latach 2015–2019, dyplomacja parlamentarna nabrała szczególnego znaczenia. Wzmocniono tradycyjne formy działalności międzyparlamentarnej, takie jak grupy bilateralne, zespoły czy zgromadzenia parlamentarne w ramach współpracy wielostronnej. Uruchomiono również nowe formaty, takie jak szczyty parlamentarne Europy Środkowej i Wschodniej, oraz rozwinięto konferencję „Europa Karpat”.

Do najważniejszych form dyplomacji parlamentarnej należą:

- współpraca dwustronna (bilateralna), która dzieli się na dwa rodzaje – dobrowolne grupy lub zgromadzenia parlamentarne;
- współpraca wielostronna, która także przybiera różny charakter – od stałych delegacji (zgromadzenia parlamentarne) do formuł takich jak OBWE, NATO, Grupa Wyszehradzka, Trójmorze, Bukaresztańska Dziewiątka.

Od 2011 roku Sejm jest organizatorem konferencji „Europa Karpat” – cyklicznych spotkań przedstawicieli różnych instytucji i organizacji z państw Europy Środkowej. Zupełnie nową formułą są szczyty parlamentarne Europy Środkowej i Wschodniej, zapoczątkowane w 2016 roku.

Wśród najważniejszych form dyplomacji parlamentarnej Sejmu VIII kadencji (2015–2019) szczególnego znaczenia nabrała współpraca bilateralna/dwustronna z trzema państwami:

- Polska–Węgry – współpracę tę podniesiono do poziomu współpracy strategicznej, czyli wspólnego ustalania działań międzynarodowych w Europie Środkowej, a szczególnie na szczeblu Unii Europejskiej;
- Polska–Litwa – przykładem skutecznej dyplomacji parlamentarnej była znacząca poprawa stosunków polsko-litewskich;
- Polska–Gruzja – w 2017 roku, po spotkaniu w Warszawie z prezydentem Gruzji i szefem gruzińskiego parlamentu nastąpiło szybkie podpisanie porozumienia o współpracy strategicznej, którego następstwem było zwołanie w 2019 roku pierwszego zgromadzenia parlamentarnego polsko-gruzińskiego.

W zakresie współpracy wielostronnej warto zwrócić uwagę na nowe formaty lub te już istniejące, których rola wzrosła: Grupę Wyszehradzką, EUROWAW, Trójmorze i „Europę Karpat”.

Grupa Wyszehradzka (V4) – skupia Polskę, Węgry, Czechy i Słowację. Dąży do zwiększania współpracy tych państw w europejskim systemie politycznym, gospodarczym oraz w systemie bezpieczeństwa i prawodawstwa. Jej celami są m.in.: umacnianie suwerenności, demokracji i wolności w regionie, budowa demokracji parlamentarnej i nowoczesnej gospodarki rynkowej. Państwom V4 zależy również na zintensyfikowaniu współpracy politycznej, gospodarczej i kulturalnej w całej Europie Środkowej.

EUROWAW, czyli szczyty parlamentarne Europy Środkowej i Wschodniej – pomysł powołania tego formatu zrodził się z przekonania, że w naszej części Europy współpraca parlamentarna nie powinna ograniczać się wyłącznie do Unii Europejskiej, a więc państw Trójmorza czy V4. Na wschód od naszych granic leżą przecież państwa europejskie, które nie mają możliwości tak szybkiego rozwoju jak kraje UE. Państwa te są narażone na agresję imperium Putina i należy je wspierać w imię solidarności oraz przekonania, że wszyscy tworzymy jedną wielką rodzinę europejską.

Trójmorze – jest to współpraca 12 państw UE, dotycząca rozwoju infrastruktury, współpracy energetycznej i cyfryzacji. Państwa te powołały Fundusz Trójmorza, przeznaczony do wspierania wspólnych projektów. Główne kierunki zainteresowania to: rozwój komunikacji, energia i cyfryzacja. Ta forma współpracy powstała przed kilkoma laty z inicjatywy prezydentów Chorwacji i Polski jako efekt rosnącego zainteresowania

współpracą w naszej części Europy. W ostatnim czasie podjęto także działania na rzecz utworzenia forum parlamentarnego Trójmorza.

„**Europa Karpat**” – jest to cykl konferencji międzynarodowych, organizowanych przez polski Sejm we współpracy z różnymi instytucjami. Spotkania te rozwijają ideę współpracy państw karpaccich, a od kilku lat całej Europy Środkowej. Konferencje odbywają się w różnych miejscach: rokrocznie w Przemyślu i Krasicy, do niedawna w Krynicy-Zdroju, a obecnie w Karpaczu, w Regietowie w Beskidzie Niskim, czasem za granicą w Truskawcu na Ukrainie czy w Sárospataku na Węgrzech. Uczestnikami konferencji są przedstawiciele rządów i parlamentów, samorządów i instytucji naukowych, studenci, organizacje pozarządowe, intelektualiści i twórcy, a także zwykli ludzie, którzy chcą działać na rzecz zrównoważonego rozwoju Karpat i Europy.

Uczestnicy rozmawiają o wspólnym dziedzictwie, polityce, współpracy między państwami, gospodarce i ideach cywilizacyjnych, sprawach społecznych, ale także o unikalnym bogactwie kultury i przyrody naszej części Europy. Podczas rozmów powstają bardzo ciekawe pomysły: propozycja utworzenia Uniwersytetu Karpackiego, opracowania encyklopedii karpackiej czy współpracy kilku uczelni realizowanej w ramach projektu Collegium Carpathicum. Spotkania polityków i uczonych zaowocowały również staraniami o powołanie Strategii karpackiej, która na wzór Strategii dunajskiej, alpejskiej czy Morza Bałtyckiego pomogłaby w zrównoważonym rozwoju Karpat. W 2020 roku podczas konferencji ponad stuosobowa grupa studentów z różnych krajów (od Grecji po Łotwę) przedstawiała propozycje zagospodarowania terenów wzdłuż drogi ekspresowej Via Carpatia, łączącej Europę północną z południową, a także ideę Karmazynowego Szlaku, przebiegającego od Salonik po Kłajpedę, wśród zabytków kultury europejskiej.

Wiosną 2021 roku, podczas konferencji online, niemalą atrakcją były „Pozdrowienia dla świata”, wysłane z różnych miejsc w Karpatach, w formie krótkich nagrań rozposzechnianych w Internecie. Wystąpili w nich mieszkańcy różnych regionów: artyści, górale, sportowcy, ratownicy górscy, zespoły regionalne, twórcy ludowi, ekologowie i politycy. Zrodziła się także idea wpisania całych Karpat na listę UNESCO oraz rozpoczęto promocję ekologicznego hasła „Karpaty bez plastiku”. „Europa Karpat” stała się popularną formą działalności parlamentarnej dla wszystkich środowisk chętnych do współpracy.

Przekazujemy w ręce Czytelników publikację zawierającą opisy paneli dyskusyjnych z konferencji „Europa Karpat”, która odbyła się w lutym 2022 roku w Krasicy, wzbogaconą o teksty wprowadzające do problematyki, która towarzyszy spotkaniom od wielu lat i którą będziemy zajmować się podczas kolejnych edycji konferencji.

Dyplomacja parlamentarna

1. Dyplomacja parlamentarna jest niewątpliwie fenomenem na płaszczyźnie polityki zagranicznej. Termin ten pojawił się właściwie w latach 50. XX wieku i zastąpił wcześniejsze pojęcie dyplomacji konferencyjnej. Współcześnie obok klasycznej dyplomacji posiadamy zatem dyplomację parlamentarną. Można zapytać, gdzie tkwią źródła dyplomacji parlamentarnej? Odpowiedź jest prosta: to parlament, jako najwyższa władza ustawodawcza, sprawuje kontrolę nad rządem, w tym nad polityką zagraniczną. Minister spraw zagranicznych corocznie składa Sejmowi informację o kierunkach i zadaniach polityki zagranicznej. Ponadto to parlament wyraża zgodę na ratyfikację umów międzynarodowych, posiada kompetencje, aby w imieniu RP decydować o stanie wojny czy pokoju oraz w drodze ustawy określa zasady użycia sił zbrojnych poza granicami kraju; to w parlamencie funkcjonują komisje spraw zagranicznych, które m.in. przesłuchują kandydatów na ambasadorów.

2. Jakkolwiek nie ma jednoznacznej definicji dyplomacji parlamentarnej (albo jest ich zbyt dużo), przez dyplomację parlamentarną należy rozumieć rolę, jaką odgrywają parlamente krajowe czy indywidualni parlamentarzyści w polityce międzynarodowej. Rola parlamentarzystów, np. w ramach zgromadzeń parlamentarnych instytucji międzynarodowych czy międzynarodowych stowarzyszeń międzyparlamentarnych, jest bardzo elastyczna, w przeciwieństwie do klasycznej, rządowej dyplomacji, związanej z polityką państwa, protokołem dyplomatycznym czy normami międzynarodowymi. Logiczne byłoby dopełnianie przez parlamentarzystów polityki zagranicznej swoich państw, a więc istnienie w parlamencie konsensusu w sprawie polityki zagranicznej. Ale nie zawsze tak się dzieje. W parlamencie są też posłowie opozycyjni, którzy mają inną wizję polityki zagranicznej. Na szczęście z formalnego punktu widzenia wszelkie wypowiedzi czy stanowiska parlamentarzystów nie są wiążące dla państw, z których się

wywodzą. Głośnym tego przykładem była wizyta parlamentarzystów Francji na Krymie w lipcu 2015 roku, a więc po aneksji Krymu przez Rosję (2014). Przewodniczący tej delegacji, Thierry Mariani, oświadczył: „Jestem deputowanym, jestem wolny i podporządkowuję się tylko swojej świadomości”. Na tym przykładzie pragnę zwrócić uwagę, że w wielu państwach wciąż pojawiają się głosy krytykujące dyplomację parlamentarną. Także w Polsce podczas VIII kadencji Sejmu, kiedy dyplomacja parlamentarna była – według mojej opinii – najbardziej rozwinięta po 1989 roku i odegrała znaczącą rolę w polskiej polityce zagranicznej.

3. Podczas VIII kadencji Sejmu i IX Senatu, a więc w latach 2015–2019, dyplomacja parlamentarna była realizowana w wielu formatach. Pozwolę sobie zwrócić uwagę na trzy wybrane: Grupę Wyszehradzką, szczyty przewodniczących parlamentów państw Europy Środkowej i Wschodniej oraz „Europę Karpat”.

W 2015 roku, kiedy PiS obejmowało władzę, Grupa Wyszehradzka była w kryzysie. Poprzedni rząd PO i PSL nie przywiązywał większej wagi do tego formatu, a na dodatek nie dotrzymał wspólnych uzgodnień w sprawie dyslokacji uchodźców z Bliskiego Wschodu i Afryki. Nowy rząd Beaty Szydło wycofał się z decyzji, podjętej na Radzie Europejskiej przez Ewę Kopacz, o akceptacji polityki migracyjnej. Utrata przez stronę polską zaufania i wiarygodności w Budapeszcie i Pradze pogrzyżyła Grupę Wyszehradzką w kryzysie. W tej sytuacji polski rząd i parlament podjęły wspólny wysiłek dla odbudowania Grupy Wyszehradzkiej. Było to możliwe dzięki wieloletniej współpracy partii PiS i Fidesz. Warszawa i Budapeszt z pomocą dyplomacji parlamentarnej zachęciły więc Pragę i Bratysławę do nowego otwarcia w stosunkach Grupy Wyszehradzkiej. W tym aspekcie należy podkreślić ogromną rolę marszałka Sejmu Marka Kuchcińskiego, nie umniejszając wkładu strony rządowej oraz przewodniczącego parlamentu węgierskiego Lászla Kövéra. A dzisiaj Grupa Wyszehradzka odgrywa istotną rolę w polityce Unii Europejskiej.

Zapewne to na fundamencie V4 wyrósł w 2016 roku nowy format w postaci szczytów przewodniczących parlamentów państw Europy Środkowej i Wschodniej (EUROWAW). To niezwykle ważna formuła, przypominająca, że „Europa jest pojęciem szerszym niż Unia Europejska” oraz że „nie ma bezpieczeństwa Unii Europejskiej bez zagwarantowania bezpieczeństwa całej Europy”. Te słowa marszałka Kuchcińskiego, otwierającego I szczyt, definiują istotę tego formatu dla Europy Środkowej i Wschodniej, która w 1989 i w 1991 roku uwolniła się spod dominacji sowieckiej. W bieżącym roku z powodu

pandemii nie było V szczytu, ale z nadzieją należy oczekiwać kolejnych, mogą bowiem przynieść pożądane dla tego regionu owoce.

Wreszcie „Europa Karpat”, autorska koncepcja marszałka Kuchcińskiego. Urzeczywistniana od 1999 roku, najpierw jako „Zielone Karpaty”, a od 2011 roku jako „Europa Karpat”. Po wczytaniu się w dokumenty tego międzynarodowego projektu nie sposób nie potwierdzić szlachetności tej inicjatywy. Obejmuje ona nie tylko szeroko pojętą przyrodę, lecz także gospodarkę, rolnictwo, kulturę, infrastrukturę. Jednym słowem – wszystko, co współczesnej Europie Karpat jest niezbędne. Jest szansa, aby „Europa Karpat” stała się drugim – po strategii alpejskiej – realizowanym projektem Unii Europejskiej. Należy więc zmotywować rządy, parlamenty i zainteresowane regiony poszczególnych państw do wspólnego wysiłku, a w Przemyślu, skąd wyszła ta inicjatywa, powołać Instytut Europy Karpat. Trochę zdziwiony jestem, że takiego Instytutu jeszcze nie ma.

Pragnę stwierdzić, że dyplomacja parlamentarna w polskim wydaniu okazuje się nie tylko pożyteczna, lecz także twórcza i dobrze wspierająca polską politykę zagraniczną. Przykładem tego była VIII kadencja Sejmu i IX kadencja Senatu. Sprawcy tej dyplomacji, czyli marszałkowie, obecni są na tej sali.

P.S. Do osiągnięć dyplomacji parlamentarnej należy zaliczyć także: przywrócenie w 2019 roku aktywności Zgromadzenia Parlamentarnego Polski i Litwy (po 10 latach zawieszenia) oraz wyniesienie stosunków z Gruzją na szczybel Zgromadzenia Parlamentarnego Polski i Gruzji (2019).

Karpacz 2020

Turbacz, Gorczański Park Narodowy, Polska

Spółeczna odpowiedzialność uniwersytetów

1. Współczesne uczelnie funkcjonują w przestrzeni: uniwersytet – miasto – region oraz realizują trzy podstawowe zadania: kształcenie, badania naukowe i współpracę z otoczeniem społecznym. Pierwsze dwa zadania należą do tradycyjnych powinności uniwersytetu, chociaż w odwrotnej kolejności. Trzecia funkcja natomiast, definiowana także jako społeczna odpowiedzialność uniwersytetu, została usankcjonowana ustawowo w postaci organów uczelnianych, czyli rad uniwersytetów. Jest ona również określana jako współpraca uczelni z otoczeniem i jej interesariuszami, a została zaczerpnięta z korporacyjnej ideologii społecznej odpowiedzialności biznesu. Dotychczas już wiele polskich uczelni sygnowało tzw. deklarację społecznej odpowiedzialności, co świadczy o tym, że uniwersytety – podobnie jak biznes – podążają drogą korporacji.

2. Tworzenie zrębów korporacjonizmu szkół wyższych rozpoczęło się od kreowania hasła: kształcenie dla rynku pracy. Pojawiło się ono w procesie umasowienia szkół wyższych. To wówczas badania naukowe ustąpiły miejsca kształceniu w większym lub mniejszym stopniu powiązanemu z rynkiem pracy. Górę wzięł trend efektywnego kształcenia prospołecznego. Aby ułatwić, a raczej uprościć kształcenie dla rynku pracy, wprowadzono dwustopniowe studia oraz odpowiednio sprofilowane programy nauczania. Poszerzono też listę kierunków i profili studiów. Wiedza naukowa została sprowadzona do efektywności kształcenia (w szkołach niższych do umiejętności ucznia). Zaczęła się liczyć tzw. skala skolaryzacji. W pewnym momencie Polska pod względem skolaryzacji była nawet europejskim liderem, ale o marnym poziomie naukowym, o czym do dziś zaświadcza różny międzynarodowe rankingi. Okazało się, że uniwersytety to również biznes, w szczególności uczelnie prywatne, dofinansowywane przez państwo, a nawet samorządy. W różnych opracowaniach naukowych głosi się tezę, że im wyższy stopień umasowienia, tym większa rola otoczenia i jej wpływ na funkcjonowanie uczelni.

3. Przedstawiony obraz uniwersytetu, w świetle trzeciej jego funkcji, daleko odbiega od tradycyjnej roli uniwersytetu i jego powinności, czyli od nauki, pomnażającej narodowy dorobek cywilizacyjny. Studiowanie nie odzwierciedla łacińskiego terminu: *studeo*, czyli „uczę się, studiuję”. Dzisiaj termin *studeo* przeobraził się w kształcenie na studiach. Współczesny uniwersytet zatracił swój charakter „świątyni wiedzy”. Inaczej buduje swój społeczny autorytet, a raczej kapitał społeczny. Jeżeli tradycyjny uniwersytet misję społecznej odpowiedzialności realizował i kształtował poprzez badania i twórczość naukową, pomnażanie dobra kulturowego, to współczesny uniwersytet ową misję realizuje poprzez kształcenie powiązane z rynkiem pracy. Jeżeli przedwojenna polska ustawa o szkołach akademickich, licząca kilka stron, wyznaczała ramy funkcjonowania uczelni, to współczesna ustawa, przekraczająca 250 stron paragrafów, reguluje nawet szczegóły pragmatyki akademickiej. Pokazuje to narastającą patologię i wymuszanie owoców nauki i innych powinności za pomocą paragrafów. Może dlatego mówi się o deficycie uczonych i nadmiarze profesorów.

4. Wnioski. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku, kiedy tworzone system prawny wskrzeszonego państwa, w zakresie edukacji przeważały opinie

Uniwersytet Karola w Pradze, Republika Czeska

Tarnica, Bieszczady, Polska

o demokratyzacji edukacji i upowszechnieniu dostępu do niej. Ale w debacie tej nie zabrakło głosów, że państwo, które finansuje edukację, potrzebuje także elity, zdolnej do rządzenia i budowania pomyślności narodu i państwa. Te dwie filozofie myślenia pogodzone później w ustawach jędrzejewiczowskich z 1932 i 1933 roku. Ówczesnie ustawy te były zaliczane do najlepszych reform edukacji w Europie, chociaż do dziś są przez wielu krytykowane. Dlatego też współczesnym reformatorom szkolnictwa wyższego zadedykuję słowa marszałka Józefa Piłsudskiego wypowiedziane w 1921 roku w Uniwersytecie Warszawskim. Mówił on o podwójnym zadaniu uczelni: dostarczeniu narodowi i państwu fachowców oraz o nauce antyutylitarnej, jako czystej nauce, tworzącej „wyższe wartości ludzkiego ducha”. Ale bez tworzenia „wyższych wartości ludzkiego ducha” nie można wypełnić zadania pierwszego, czyli kształcenia fachowców. Może w tych słowach Marszałka powinna zawierać się społeczna odpowiedzialność uniwersytetu.

Krasiczyn, 6 lutego 2022 r.

Zamek w Bojnicach, Słowacja

Szlaki turystyczne Europy a Karmazynowy Szlak

Celem tekstu jest przedstawienie najważniejszych szlaków turystycznych Europy zgrupowanych w federacji Europejskie Stowarzyszenie Turystyki Wędrownej (European Ramblers Association, 1969) oraz – na ich tle – Karmazynowego Szlaku Kłajpeda–Saloniki (2019).

Wprowadzenie

„Europa Karpat” jest najprawdopodobniej jedyną konferencją europejską – możliwe, że i globalną – uwzględniającą w swoim programie (od października 2019 i lutego 2020) szlaki turystyczne. Turystyka – głównie piesza, dostępna dla każdego – na trwałe wpiła się w myślenie o Europie. Celami głównymi są propaganda zdrowia (Health) i włączenie ochrony i propagandy tras turystycznych (Tourism) do strategii europejskich, a celem pośrednim – ochrona unikatowych kompleksów przyrodniczych i zabytkowych (Heritage). W ten sposób program konferencji osiągnął, jak się wydaje, optymalny kształt, na który składają się: bezpieczeństwo obszaru Unii, zrównoważona gospodarka – zrównoważone społeczeństwo – zrównoważony rozwój, zdrowie publiczne i zielony ład, edukacja, nauka, badania podstawowe, kultura, technologie, Internet, komunikacja oraz aktywna turystyka.

Organizatorzy konferencji zaproponowali temat „Szlaki turystyczne Europy”, od siebie dodałem „a Karmazynowy Szlak”. Jak wyglądają szlaki turystyczne Europy (szeroki plan) i jak na ich tle wygląda Karmazynowy Szlak? Już po napisaniu tekstu mogę stwierdzić, że i organizatorzy, i ja mieliśmy dobrą intuicję: szlaki turystyczne Europy wyglądają imponująco, najważniejsze z nich są zrzeszone w federację. A Karmazynowy Szlak okazał się na ich tle oryginalnym projektem.

1. Federacja i jej filozofia

Motto federacji o nazwie Europejskie Stowarzyszenie Turystyki Wędrownej brzmi: „E-ścieżki łączą ludzi i są drogami pokoju, zrozumienia i jedności”.

1.1. E1–E12 – europejskie szlaki wędrowne długodystansowe typu „long path” (powyżej 1000 km)

Główne szlaki są zorganizowane w Europejskie Stowarzyszenie Turystyki Wędrownej – European Ramblers Association (ERA). Są usystematyzowane w 12 certyfikowanych długodystansowych tras oznaczonych sygnaturami od E1 do E12. Ramblers działa od 1969 roku z główną siedzibą w Kassel. Polskim podmiotem w federacji jest Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze.

- Mapy szlaków E1-E12 wraz z opisami są dostępne na stronie Stowarzyszenia:
<https://www.era-ewv-ferp.org/e-paths/>

1.2. Europejskie szlaki wędrowne średniodystansowe „middle path” (poniżej 500 km)

Z przewodników, map i opisów dostępnych w Internecie warto polecić szlaki: Rota Vicentina, trudny korsykański GR20, pięć wariantów Via Alpina czy samochodowy/motocyklowy nadmorski szkocki szlak North Coast 500. Z sieci przykładowa mapa i opisy:

- Łukasz Supergan prezentuje 10 szlaków średniodystansowych
<https://8a.pl/8academy/sredniodystansowe-szlaki-turystyczne/>

2. Karmazynowy Szlak i jego filozofia

Szlak jest przystosowany dla przeciętnego turysty, na niektórych odcinkach dla matek z dziećmi i seniorów, dla motocyklistów i kierowców samochodów. Na jego trasie znajdują się zabytki architektury renesansu oraz obiekty z listy UNESCO – przyrodnicze i kulturowe, pomniki historii, parki narodowe, rezerваты przyrody i szlaki turystyczne. Prowadzi po linii prostej blisko międzynarodowej trasy Via Carpatia (biegnącej od Kłajpedy na Litwie do Salonik w Grecji). Rozpoczyna się na Mierzei Kurońskiej – obiekcie UNESCO, a kończy pod pomnikiem Aleksandra Macedońskiego na tle Olimpu

Trasa Via Carpatia

w Salonikach. Planowana długość szlaku to ok. 3500 km. Dla wygody turystów jest on podzielony na segmenty – zgrupowania obiektów zabytkowych i przyrodniczych – które można zwiedzać niezależnie od całego szlaku. Ważnym zastrzeżeniem przy kwalifikacji obiektów jest konieczna bliska odległość do całodobowych ambulatoriów ogólnych i stomatologicznych. Kolorem szlaku jest karmazyn, stąd angielska nazwa Crimson Route.

3. Analiza map "long path" i "middle path" oraz Crimson Route

Wstępna analiza szlaków E1–E12 i innych pozwala na ostrożną tezę, że Crimson Route jest jedynym szlakiem europejskim prowadzącym celowo wzdłuż obiektów renesansowych, pomników historii, parków narodowych, krajobrazowych, rezerwatów przyrody

i obiektów UNESCO. Na mapie Europy widać wyraźną lukę na odcinku Suwałki–Dukla – z północy na południe Polski. Przez tamten teren nie prowadzi żaden szlak. Podobnie nie ma szlaku biegnącego po wyraźnej linii prostej z północy na południe Europy. Zbliżone są jedynie E6 Sztokholm–Aleksandropolis i E10 Poczdam–Bolzano. Jest to widoczne na mapach ERA, ale też na Waymarked Trails – Hiking i Trailandino (trailandino.com/trace/continents-Europe/countries-European_Trails).

Wnioski

Najważniejsze zalety Karmazynowego Szlaku:

- 1) umożliwia poznawanie piękna przyrody i wybitnych zabytków europejskiej kultury, głównie renesansu;
- 2) *easy for hikers* – jest łatwy dla każdego, zaprojektowany z myślą o przeciętnym turysty, jak również o motocyklistach, w niektórych odcinkach komplementarny ze szlakiem rowerowym Green Velo, łatwy komunikacyjnie (można się nim poruszać najtańszymi środkami lokomocji), niestanowiący problemu dla turystów samochodowych;
- 3) nie ma charakteru eksploracyjnego wiążącego się z dużymi trudnościami, lecz poznawczy, zdrowotny, jednoczący obrazy na szlaku w jeden oryginalny europejski *oikos*, aż do początku europejskiej kultury – *oikosu* helleńskiego, łączący walory przyrodnicze i kulturowe;
- 4) został zaprojektowany w taki sposób, że można go zwiedzać segmentami, przez kilka lub kilkanaście lat.

Podsumowanie

Gdy redagowałem tekst na potrzeby publikacji, kibicowałem na Facebooku znanej polskiej poetce Małgorzacie Lebdzie, która pobiegła w samotnym ultramaratonie ponad 1100 km wzdłuż najdłuższej polskiej rzeki Wisły. Biegła codziennie przez cały wrzesień. W ten sposób powstała kolejna nowa oryginalna droga, nowy szlak o charakterze eksploracyjnym, sportowym na kierunku południe–północ Polski. Gdyby ta trasa, pod nazwą „Czytanie Wisły”, została w przyszłych latach otwarta dla innych ultramaratonczyków, Crimson Route – szlak dla przeciętnego piechura miałby na odcinku polskim wspaniałego „towarzysza”. Małgorzata Lebda zapowiada kolejne biegi wzdłuż rzek nie

Szlak na Babią Górę, Beskid Żywiecki, Polska

tylko Polski, lecz także Europy. Jest to na pewno nowa forma ekologicznej walki o rzeki Europy i nowa forma edukacji ekologicznej. Źródło Wisły znajduje się na stoku Baraniej Góry w Beskidzie Śląskim w Karpatach Zachodnich.

Linki

Szlaki europejskie

- C&A prezentuje trzy różnej trudności szlaki europejskie dla kobiet
<https://www.c-and-a.com/pl/pl/shop/europejskie-szlaki-turystyczne>
- Olga Zmarzły prezentuje 10 szlaków europejskich
<https://flipohity.pl/szlaki-turystyczne-w-europie/>

Zima na Turbaczu, Gorczański Park Narodowy, Polska

Karmazynowy Szlak

- I wersja mapy odcinków Litwa–Polska i Kłajpeda–Dukła
<https://www.salon24.pl/u/prognozy2030/1114654,karmazynowy-szlak-klajpeda-saloniki-odcinek-polski-wersja-i>
- Crimson Route, projekt 2019–2024, strona techniczna
<https://www.salon24.pl/u/prognozy2030/1037144,crimson-route-w-planach-euro-py-karpat-2021-2024-dyskusja>

Różnorodność biologiczna w Karpatach. Niektóre problemy z jej zachowaniem

Karpaty to łukowato uformowany łańcuch górski leżący w granicach ośmiu krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Współczesny krajobraz Karpat kształtowały od niepamiętnych czasów odmienna tradycja i kultura grup etnicznych zamieszkujących ten teren, jednak wyraźnie osobiłą przyrodę w poszczególnych pasmach górskich Karpaty zawdzięczają w dużym stopniu złożonej geomorfologii i obecności licznych enklaw o znikomej antropopresji. Unikatowość biologiczna Karpat przejawia się w bogactwie gatunków, różnorodności ekosystemów, jak również w obecności endemitów.

Polskie Karpaty obejmują południowe i południowo-wschodnie krańce kraju i stanowią około 6 proc. jego powierzchni. W regionalizacji fizycznogeograficznej Polski teren ten został podzielony na Karpaty Zachodnie i Karpaty Wschodnie. Najstarszy, wysoki granitowy masyw Tatr jest zaliczany do Centralnych Karpat Zachodnich. Zewnętrzne Karpaty Zachodnie obejmują Pogórze Karpackie z dominującymi niskimi wzniesieniami o łagodnych stokach i spłaszczonych wierzchołkach. Zewnętrzne Karpaty Wschodnie od północy obejmują Góry Sanocko-Turczańskie, a od południa Bieszczady Zachodnie. Od północy Zewnętrzne Karpaty Zachodnie i Wschodnie zamyka wyraźnie obniżony teren – Podkarpacie Północne.

Ze względu na szczególne w skali kraju krajobrazy, różnorodne ekosystemy, unikatową florę i faunę oraz potrzebę ich zachowania, na terenie Karpat utworzono sześć parków narodowych.

W Tatrzańskim Parku Narodowym, zlokalizowanym w Centralnych Karpatach Zachodnich, znajduje się najwyższy położony szczyt w Polsce – Rysy, o wysokości 2499 m n.p.m. Tatry i Babia Góra to jedyne masywy górskie Karpat o charakterze alpejskim. W Tatrach żyją endemiczne kozice tatrzańskie (*Rupicapra rupicapra tatrica*) i świstaki tatrzańskie (*Marmota marmota latirostris*), relikw glacialny – skorupiak skrzepłopływka bagienna (*Branchinecta paludosa*) czy chrząszcz goroń tatrzański

(*Carpathohyrrhulus tatricus*). Z unikalnych roślin należy wymienić m.in. paleoendemity plioceńskie – ostróżkę tatrzańską (*Delphinium oxysepalum*), skalnicę tatrzańską (*Saxifraga wahlenbergii*), goździka lśniącego (*Dianthus nitidus*) oraz późniejsze relikty i endemity tatrzańskie: dębika ośmiopłatkowego (*Dryas octopetala*), wierzbę żyłkowaną (*Salix reticulata*), wierzbę zielną (*Salix herbacea*), warzuchę tatrzańską (*Cochlearia tatrae*), wiechlinę granitową (*Poa granitica*) czy wiechlinę szlachetną (*Poa nobilis*). Flora Tatr liczy około 1300 gatunków roślin naczyniowych, z których 400 to gatunki górskie (w polskiej części Tatr około 200 gatunków). Lasy i zarośla kosówki porastają około 70 proc. ogółu powierzchni parku, a około 30 proc. zajmują murawy wysokogórskie. Tatrzański Park Narodowy został włączony w całości do międzynarodowego Tatrzańskiego Transgranicznego Rezerwatu Biosfery.

Pieniński Park Narodowy powstał, aby zachować wyjątkowy krajobraz i bioróżnorodność skałek wapiennych centralnej części Pienińskiego Pasa Skałkowego. Teren parku rozciąga się na długości około 35 km i szerokości 5 km. Obszar ten jest zlokalizowany, podobnie jak Tatry, w Centralnych Karpatach Zachodnich i jest mocno zróżnicowany pod względem geologicznym, topograficznym i mikroklimatycznym (łatwo wietrzejące wapienie, wapienie rogowcowe, wapienie niepoddające się erozji, skały pochodzenia wulkanicznego, duże różnice w wysokości, ekspozycji i uwilgotnieniu). Czynniki te wpłynęły bezpośrednio na ukształtowanie się złożonej mozaiki zbiorowisk roślinnych oraz bogato reprezentowaną florę i faunę. Rozwinęły się tu m.in. górskie reliktowe lasy sosnowe, jaworzyny, lasy klonowo-lipowe, ciepłolubne i żyzne buczyny, a wśród ekosystemów nieleśnych nawapienne murawy wysokogórskie, murawy kserotermiczne, górskie łąki i młaki. W Pieninach występuje około 1100 gatunków roślin naczyniowych [z osobliwych gatunków roślin należy wymienić mniszka pienińskiego (*Taraxacum pienanicum*) – jedynego przedstawiciela sekcji *Erythrocarpa* w Polsce, jałowiec sawina (*Juniperus sabina*) czy złocięń Zawadzkiego (*Dendranthema zawadskii*)], 400 gatunków glonów, 320 mszaków (włącznie z wątrobowcami), 470 porostów i 1200 grzybów. Wyróżniającym się elementem prowadzonej niegdyś na tym terenie ekstensywnej gospodarki rolnej są kwietne łąki, niezwykle bogate gatunkowo. To dzięki ich obecności występują na terenie bardzo zróżnicowana entomofauna (motyle – 1555 gatunków, chrząszcze – 1507, błonkówki – 911) oraz wiele innych bezkręgowców. W Pieninach żyje 17 gatunków ryb, 10 płazów, 6 gadów, 61 ssaków i 188 ptaków.

Babiogórski Park Narodowy obejmuje wyraźnie wyodrębnione pasmo w Beskidach Zachodnich, ciągnące się równoleżnikowo na długości około 10 km, z najwyższym (po

Dębik ośmiopłatkowy

szczytach Tatr) wzniesieniem – Babią Górą. Wynikające z różnic wysokości zróżnicowanie klimatyczne pozwoliło na ukształtowanie się na Babiej Górze wyraźnych pięter roślinności. W reglu dolnym zachowały się pozostałości dawnej puszczy karpackiej – głównie lasy bukowe (żyzna buczyna karpacka, w znacznie mniejszym stopniu kwaśna buczyna górską). Regiel górny porastają bory świerkowe. Piętro subalpejskie tworzą zarośla kosodrzewiny, gatunku objętego ochroną ścisłą. Piętro alpejskie (halne) stanowi olbrzymią wartość przyrodniczą i krajobrazową. Spośród stwierdzonych 650 gatunków roślin naczyniowych 125 to rośliny górskie. Wśród nich jest 67 gatunków chronionych i 4 wyjątkowo cenne, ujęte w *Polskiej czerwonej księdze roślin*: tojad mocny morawski (*Aconitum firmum* subsp. *moravicum*), rogownica alpejska (*Cerastium alpinum*), okrzyń jeleni (*Laserpitium archangelica*) i gnidosz Hacqueta (*Pedicularis hacquetii*). Wśród wielu wysokogórskich zespołów roślinnych należy wymienić dwa endemiczne, występujące jedynie na Babiej Górze: *Junco trifidi-Festucetum airoidis* oraz *Saxifrago-Festucetum versicoloris*. Jest tu również około 1000 gatunków grzybów i 329 porostów. Świat zwierząt liczy

Magurski Park Narodowy, Kiczera Żydowska - Widok z Wysokiego, Polska

około 4500 gatunków. Dominują bezkręgowce (około 4000) z 1500 gatunkami chrząszczy i 700 motyli. Wśród 188 kręgowców najliczniej występują ptaki (127 gatunków). Na terenie parku żyją 2 gatunki ryb, 11 płazów, 5 gadów i około 50 ssaków. Spośród dużych ssaków należy wymienić niedźwiedzia brunatnego (*Ursus arctos arctos*), rysia (*Lynx lynx*) i wilka (*Canis lupus*).

Gorczański Park Narodowy (Zewnętrzne Karpaty Zachodnie) obejmuje swymi granicami w przeważającej części piętro regla dolnego, a także piętro regla górnego oraz w znacznie mniejszej części piętro pogórza. Krajobraz Parku tworzą kopiaste wzniesienia pokryte w 95 proc. zbiorowiskami leśnymi, takimi jak: żyzna buczyna karpacka, kwaśna buczyna górską, żyzna jedlina, olszyna karpacka, olszyna bagienna, bór świerkowo-jodłowy czy górnoreglowy bór świerkowy. Na ok. 5 proc. powierzchni parku uformowały się wyjątkowe piękne krajobrazowo i bogate florystycznie polany regłowe, które są efektem prowadzenia gospodarki pasterskiej i kośnej. Na terenie Gorców stwierdzono występowanie ponad 900 gatunków roślin naczyniowych (w parku 850 gatunków), 250 mchów, 116 wątrobowców, około 320 grzybów i 600 porostów. Ochroną prawną objęte jest 113 gatunków, w tym 57 gatunków porostów i 8 grzybów.

Licznie występujące na terenie parku są także bezkręgowce (około 1000 gatunków), wśród których 23 to endemity karpackie i karpacko-sudeckie. Grupa zwierząt kręgowych liczy 214 gatunków, w tym: 4 ryb, 8 płazów, 5 gadów, 56 ssaków i 140 ptaków (w tym 21 gatunków z *Polskiej czerwonej księgi zwierząt*). Pozostałość karpackiej puszczy stanowi ostoję dla populacji głuszca (*Tetrao urogallus*), puszczyka uralskiego (*Strix uralensis*), sóweczki (*Glaucidium passerinum*), bociana czarnego (*Ciconia nigra*), a także dużych ssaków drapieżnych – rysia, wilka oraz pojawiającego się od jakiegoś czasu niedźwiedzia.

Magurski Park Narodowy powstał na terenie Beskidu Niskiego, w strefie przejściowej pomiędzy Karpatami Zachodnimi i Wschodnimi. Jego wyjątkowy charakter wynika z wzajemnego przenikania się elementów typowych dla tych dwóch regionów. Około 90 proc. powierzchni parku zajmują lasy rosnące głównie w piętrze regla dolnego, gdzie miejscami zachował się naturalny charakter lasu typowy dla puszczańskiego starodrzewu. Dominują lasy bukowe z domieszką jodły, rzadziej jaworu. Na obszarze parku stwierdzono występowanie około 800 gatunków roślin naczyniowych, z których 64 objętych jest w Polsce ochroną prawną, a 16 znajduje się w rejestrze *Polskiej czerwonej księgi roślin*. Występuje tu 675 gatunków grzybów (około 25 proc. to gatunki chronione i umieszczone na czerwonych listach), 145 gatunków porostów (25 gatunków podlega ochronie ścisłej), około 210 taksonów mchów (58 chronionych) oraz 57 wątrobowców. Na terenie parku żyje 55 gatunków ssaków (m.in. rysia i żbika), 160 ptaków, 12 ryb, 9 płazów i 5 gadów. Ponadto znajduje się tu jedno z największych w Polsce zagęszczeń orlika krzykliwego (*Aquila pomarina*) oraz myszołowa (*Buteo buteo*).

Przyrodę niewielkiego fragmentu Karpat Wschodnich chroni Bieszczadzki Park Narodowy, który od 1992 roku wspólnie z parkami Słowacji i Ukrainy tworzy Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Karpaty Wschodnie”. W 2021 roku 11 proc. powierzchni parku porośniętej lasem bukowym zostało wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO. W parku są chronione lasy regla dolnego oraz przyroda połonin. Stwierdzono tu 780 gatunków roślin naczyniowych, z czego 25 proc. to gatunki górskie. We florze Bieszczadów występuje około 30 taksonów świadczących o przynależności tego terenu do Karpat Wschodnich; 6 spośród nich to endemity wschodniokarpackie, np. pszeniec biały (*Melampyrum saxosum*), tojad bukowiński (*Aconitum bucovinense*) czy tojad wschodniokarpacki (*Aconitum lasiocarpum*). W Bieszczadach Wysokich występuje około 440 gatunków porostów oraz około 1000 gatunków grzybów (przypuszcza się, że po pełnym zbadaniu mykobioty będzie ich co najmniej 2000). Wśród 231 gatunków kręgowców żyjących w Bieszczadzkim Parku Narodowym znajdują się

Kozica tatrzańska

1 bezzuchwowiec, 10 ryb, 11 płazów, 7 gadów, 144 ptaków i 58 gatunków ssaków. Na terenie parku występują wyjątkowo liczne, w porównaniu do innych regionów w Polsce, populacje niedźwiedzia brunatnego, rysia i wilka. Spośród ptaków licznie występują zagrożone drapieżniki: orlik krzykliwy (*Clanga pomarina*), orzeł przedni (*Aquila chrysaetos*), trzmielojad (*Pernis apivorus*), a także gatunki z rzędu sów (*Strigiformes*).

Szczególnie cenne pod względem przyrodniczym jest dla podkarpacia Pogórze Przemyskie. Duża różnorodność biologiczna tego regionu wynika z jego usytuowania na styku Karpat Zachodnich, Karpat Wschodnich, terenów niżowych oraz bliskiego położenia względem Działu Stepowo-Leśnego Prowincji Pontyjsko-Pannońskiej. Na terenie Pogórza Przemyskiego stwierdzono dotychczas występowanie około 1160 gatunków roślin naczyniowych, z czego ponad 60 objętych jest ochroną prawną. Osobliwością florystyczną tego regionu jest ostrożeń siedmiogrodzki (*Cirsium decussatum*). Trudno przecenić piękno krajobrazu kulturowego doliny rzeki Wiar z naturalnymi odsłonięciami fliszu karpackiego, z malowniczą rzeźbą terenu, licznymi murawami kserotermicznymi oraz stanowiskami rzadkich roślin i zwierząt. Dla zapewnienia ochrony cennych elementów krajobrazu i przyrody Pogórza Przemyskiego powołano Park

Krajobrazowy Pogórza Przemyskiego, 9 rezerwatów przyrody oraz 2 obszary Natura 2000 – obszar ochrony siedlisk (Ostoja Przemyska PLH 180012), obszar specjalnej ochrony ptaków (Pogórze Przemyskie PLB 180001). Na obszarze Parku Krajobrazowego Pogórza Przemyskiego stwierdzono występowanie 3 chronionych gatunków ryb, 16 gatunków herpetofauny, 30 ssaków i 134 ptaków, z których 29 jest zamieszczonych w załączniku tzw. dyrektywy ptasiej obszaru specjalnej ochrony ptaków w programie Natura 2000.

Co zatem można zrobić, żeby w przyszłości zachować taki stan karpackiej przyrody?

Rozwój przemysłu, infrastruktury drogowej, intensyfikacja rolnictwa, rozbudowa miast i wsi, presja na realizowanie infrastruktury współczesnych form rekreacji i turystyki oraz wiele innych działań, które wymuszają podporządkowanie tym celom coraz to większej przestrzeni, są realnym zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego i kulturowego. W praktyce nie jest możliwe pogodzenie tak przeciwstawnych działań, jak utrzymanie krajobrazu i przyrody w stanie niezmienionym i jednocześnie poddanie ich silnej antropopresji.

Od lat ochrona przyrody w naszym kraju boryka się z olbrzymim kryzysem siły sprawczej, obejmującym odpowiedzialne za jej prowadzenie państwowe urzędy różnych szczebli. Wydaje się, że obserwowane współcześnie bardzo poważne problemy, m.in. niedofinansowanie działalności na rzecz ochrony przyrody, nieprzestrzeganie zasady zapobiegania utracie bogactw naturalnych, jakimi są biotopy (woda, gleba, powietrze) oraz biocenozy (organizmy żywe), bezradność w egzekwowaniu prawa, blokowanie obejmowania cennych przyrodniczo obszarów adekwatnymi formami ochrony, traktowanie ochrony przyrody jako utrudnienia w realizacji „ważniejszych” gospodarczo przedsięwzięć, prowadzą raczej do utraty cennych gatunków i ich siedlisk.

W pierwszej kolejności należałoby podjąć kroki w kierunku rozwiązania niżej wymienionych problemów.

Bezwzględne stosowanie i egzekwowanie prawa – Ustawy o ochronie przyrody.

Wydaje się, że przy rozwiązaniu spornych problemów pomogłoby konsekwentne przestrzeganie prawa o ochronie przyrody. Priorytetem działań na obszarach chronionych powinno być zachowanie objętych ochroną elementów w stanie jak najmniej zmienionym.

Decydująca rola zarządu parków, służb Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w zarządzaniu obszarami chronionymi. Należy uznać, że autorytet i wiedza dyrektorów, członków rad naukowych oraz naukowców z wielu instytucji badawczych są gwarancją podejmowania właściwych decyzji i dają solidne podstawy do przeciwstawiania się zewnętrznej presji. Planowane zmiany dotyczące np. zasad powoływania i odwoływania dyrektorów parków narodowych przez Ministra Ochrony Środowiska czy zasad powoływania urzędników regionalnych dyrekcji ochrony środowiska składają się do powątpiewania w bezstronność podejmowanych decyzji. Sprawdzona metoda konkursu na stanowisko dyrektora dawała możliwość weryfikacji kompetencji kandydata i czyniła go bardziej niezależnym od organów nadrzędnych.

Dofinansowanie działalności parków. Część zadań ochronnych parków nie może być realizowana ze względu na brak środków finansowych. Eksperti proponują utworzenie funduszu celowego.

Powoływanie nowych obszarów ochronnych i umożliwienie powiększenia powierzchni obszarów ochronnych już istniejących – przede wszystkim parków narodowych. Skutecznym sposobem ochrony cennych przyrodniczo obszarów jest tworzenie parków narodowych. W Polsce zaledwie 1 proc. powierzchni objęto tą formą ochrony (to bardzo mało w porównaniu z innym krajami europejskimi), a jednak od lat nie powstał żaden nowy park (ostatni utworzono w 2001 r. – Park Narodowy „Ujście Warty”). Zbadanych i opisanych przez przyrodników unikatowych obszarów wymagających priorytetowej ochrony jest jeszcze wiele, chociażby od dawna czekający na realizację projekt Turnickiego Parku Narodowego.

Przygotowywane obecnie przepisy dotyczące parków narodowych spotkały się z krytyką i stanowczym brakiem akceptacji u przyrodników. Zamiast wzmocnić sprawczość w kierunku ochrony osłabiają ją, m.in. poprzez wprowadzenie ścieżek prawnych umożliwiających wydawanie zezwoleń na działania niezwiązane z założeniami obowiązującymi w parkach narodowych. Powoływanie parków narodowych to również wielki problem społeczny. Aby go rozwiązać, należałoby uwzględnić zarówno potrzeby właścicieli ziemi (kwestia rekompensat), jak i konieczność ochrony przyrody (ochrona ogólnonarodowych wartości).

Dbałość o krajobraz. Koniecznym do rozwiązania problemem jest uporządkowanie przepisów dotyczących planowania przestrzennego. Umożliwienie zabudowy na zasadzie „buduję tam, gdzie mi się chce” doprowadza do dysharmonii krajobrazu kulturowego – tak bardzo ważnego dla Podkarpacia – aspirującego do pozostania znaczącym

Pieniński Park Narodowy, Słowacja

regionem turystycznym. Wraz z rozprzestrzeniającą się bezładnie zabudową coraz to nowe tereny wymagają budowania kosztownej infrastruktury. Niszczony jest bezpowrotnie krajobraz, na nowe obszary wkracza antropopresja, kurczą się areale zasiedlone przez cenną roślinność i faunę.

Podejmowanie, ułatwianie wdrażania i propagowanie lokalnych projektów, których celem byłoby zachowanie różnorodnych siedlisk. Ocieplenie klimatu i obniżenie poziomu wód gruntowych już w tym momencie są przyczyną niedoborów wody na Przedgórzu i Pogórzu Karpackim. Należałoby zwrócić uwagę na tworzenie małej retencji niewymagającej znaczących nakładów finansowych, pozwalającej jednak na miejscowe zatrzymanie wody. Chociażby po to, aby niektóre organizmy typowe dla zagrożonych i zanikających siedlisk terenów wilgotnych i podmokłych mogły przetrwać na siedliskach zastępczych dzięki zakładaniu i utrzymywaniu np. oczek wodnych, stawów czy częściowemu zatrzymywaniu wody w rowach.

Niezwykle istotną rolę dla zachowania różnorodności krajobrazu rolniczego Karpat odgrywają obecnie niewielkie fragmenty nieużytków – miedze, zakrzaczenia i zadrzewienia śródpolne.

Ochrona koryt rzek. Silna presja między innymi budownictwa drogowego spowodowała zwiększenie wydobycia żwirów oraz kamienia z rzek i potoków karpackich. Ze względu na tendencje do obniżania się lustra wód gruntowych oraz wzrostu ocieplenia działania te wydają się bardzo niebezpieczne, mogą bowiem doprowadzić do lokalnych ograniczeń w dostępności wód gruntowych.

W dalszym ciągu obserwuje się też chaotyczne zagospodarowywanie dolin i brzegów koryt rzek, np. na potrzeby mieszkaniowe, rekreacyjne, gospodarcze, bez pozostawienia strefy buforowej. Prowadzona intensywna wycinka drzew także przy ciekach, do niedawna niedopuszczalna w zlewniach potoków, niszczy stanowiska szczególnie wrażliwych organizmów związanych ze środowiskiem wilgotnym i wodnym, ogranicza zdolności retencyjne środowiska, co przy zagrażających nam silnych, gwałtownych opadach będzie skutkowało powodziąmi.

Zaniechanie nadmiernej wycinki drzew. W lasach karpackich, także w parkach i ich otulinach, prowadzi się obecnie intensywną wycinkę drzew, w tym starodrzewia. Drzewa starsze charakteryzujące się odpowiednią wielkością podlegają ochronie i powinny być uznane za pomniki przyrody.

Od lat służby ochrony przyrody i naukowcy wskazują na działania, które należałoby podjąć, aby zachować bogate i różnorodne środowisko. Powinniśmy pamiętać, że od tego zależy zdrowie nasze i przyszłych pokoleń. Zniszczenie jednego gatunku pociąga za sobą zazwyczaj utratę wielu innych, a my tym sposobem tracimy na zawsze potencjał, który mógłby być wykorzystany chociażby w medycynie czy rolnictwie.

Międzynarodowe kluby Europy Karpat

Deklaracja

Świadomi odpowiedzialności i moralnych obowiązków wobec państw i narodów naszego regionu – Europy – w kontekście bieżących i nadchodzących wyzwań,

- pamiętając o chrześcijańskich korzeniach Europy, darząc szacunkiem takie wartości, jak: rodzina, demokracja, godność ludzka, nieograniczona i prawnie chroniona wolność opinii i wypowiedzi oraz znaczenie dialogu społecznego i międzynarodowego,
- dziękując pomysłodawcom, organizatorom i wieloletnim uczestnikom projektu „Europa Karpat”,

wyrażamy przekonanie o potrzebie kontynuowania i zintensyfikowania współpracy w obszarze państw i narodów Europy Karpat oraz wolę współdziałania na rzecz wolnej, demokratycznej, bezpiecznej, silnej, sprawiedliwej Europy Środkowej.

W tym celu niżej podpisani jako tzw. grupa inicjatywna oświadczamy, że:

- powołujemy Międzynarodowy Klub Europy Karpat (MKEK), który będzie służył obiektywnemu diagnozowaniu problemów, definiowaniu potrzeb oraz ich optymalnej realizacji zgodnie z zasadą *vincere – vincere ad omnes*;
- sformułujemy treści statutu MKEK w duchu otwartości na współpracę z ludźmi i instytucjami identyfikującymi się z ideą Europy Karpat – budowaniem sieci kontaktów, kapitału wiedzy i potencjału wspólnych działań;
- utworzymy skuteczne mechanizmy przystosowania inicjatyw MKEK do życia publicznego państw, narodów i środowisk zaangażowanych w ideę Europy Karpat w imię aktualnych i ponadczasowych korzyści płynących z dobrej współpracy.

Krasiczyn, 5 lutego 2022 r.

Spotkanie inicjujące działalność Międzynarodowego Klubu Europy Karpat, Krasiczyn, 4 lutego 2022 r.

Misja

Europa XXI wieku – czas triumfu demokracji i wolnorynkowej gospodarki. A jednocześnie czas rosnącej roli inżynierii społecznej, krępowania swobód jednostki, kiedy zarówno państwowe, jak i ponadnarodowe formy aktywności stają się coraz mniej dla obywatela zrozumiałe. Szeroko pojętą kulturę oraz ekonomię zdaje się dzielić coraz większy dystans od ludzkiego doświadczenia i języka.

W tym świecie państwa i narody Europy Karpat wyróżniają się swoim pozytywnym stosunkiem do wartości chrześcijańskich i prawa naturalnego; przywiązaniem do przyrodzonej godności człowieka, zasad demokracji, wolności głoszenia poglądów i opinii, znaczenia partnerskiego dialogu w życiu międzynarodowym. Charakteryzuje nas przekonanie, że właśnie w warunkach globalizacji i międzynarodowej konkurencji większe szanse i możliwości otwierają się przed tymi, którzy bazują w swoich działaniach na narodowych kulturach i wspólnotach. W tych niewymiernych, ale potężnych niczym góry zasobach, będących często wręcz kluczowym czynnikiem motywującym do działania, do pójścia o krok dalej, o stopień wyżej.

Na mapie pojęciowej słowo „klub” kojarzy się z miejscem, gdzie można zaspokoić głód i pragnienie; punktem spotkań; konfraternią zrzeszającą osoby patrzące w tym

samym kierunku, lecz niekoniecznie podzielające te same poglądy. Klub to także miejsce wymiany argumentów, dyskusji prowadzącej do wypracowania wspólnego stanowiska albo pomagającej w określeniu istniejących rozbieżności w celu zbudowania drogi godzącej różnice interesów.

Niemniej istotne jest to, że prawdziwe kluby dyskusyjne rządzą się znanymi od czasów starożytnych ścisłymi zasadami, jak *petito principii* – nie przyjmują za przesłankę tego, co ma być dopiero udowodnione, czy *ad populum* – nie twierdzą, że skoro teza jest powszechnie przyjęta, to musi być prawdziwa. „Przed wszystkim trzeba wiedzieć, o czym się mówi, albo cała dyskusja na nic”, zauważył już Platon – i także tą zasadą kierowały się organizowane od dwóch dziesięcioleci konferencje „Europa Karpat”, których twórczym rozwinięciem są kluby Europy Karpat.

Jeśli choć trochę prawdziwe jest twierdzenie, że kultura zachodnia ma szansę przetrwania we współczesnym świecie tylko w przypadku, kiedy odłoży na bok swoją arogancję (i jednocześnie nabierze pewności siebie), to kluby Europy Karpat są wręcz stworzone do tego, aby odgrywać rolę soli ziemi i zarazem prochu mądrości nad Wisłą, Wełtawą, Dnieprem, Dunajem i wszędzie tam, gdzie żyją ludzie mający szczęście obcować z krajobrazem, przyrodą i kulturą, których piękno trudno opisać słowami.

Międzynarodowy Klub Europy Karpat

4 lutego 2022 roku odbyło się spotkanie inicjujące działalność Międzynarodowego Klubu Europy Karpat. Najważniejsze postulaty MKEK to:

- propozycja organizacji konferencji we Lwowie, w Mikuliczynie, Jaremczu, Budapeszcie, Tokaju, Suczawie, Preszowie;
- przygotowanie antologii literatury Karpat, wydanie atlasu Europy Karpat;
- prezentacja w siedzibie ONZ w Nowym Jorku wystawy na temat bioróżnorodności Karpat;
- organizacja Karpackiego Forum Biznesu, w którym kluby mogłyby służyć wymianie doświadczeń dotyczących wsparcia dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw w państwach karpackich;
- propozycja funkcjonowania Klubu jako sekretariatu, który informuje członków o ważnych wydarzeniach, planach i działaniach;
- wypracowanie wspólnego indeksu czasopism naukowych oraz utworzenie biblioteki tej części Europy.

Marek Kuchciński – przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych Sejmu RP

Podczas spotkania zwrócono uwagę na różnorodność środowisk, jakie od lat zrzesza konferencja „Europa Karpat” – jest to bowiem miejsce spotkań polityków z państw Europy Środkowej i Wschodniej, intelektualistów środkowoeuropejskich, karpaccich działaczy państwowych i samorządowych, przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz ekspertów z różnych dziedzin; środowisk, które łączy potrzeba poszukiwania recepty na funkcjonowanie między wielkimi imperiami Wschodu i Zachodu, jak również przekonanie o wyjątkowości tego regionu. Wspomniano o dotychczas przyjętych na konferencjach inicjatywach i dokumentach, m.in. o Strategii karpacciej, Uniwersytecie Karpaccim, Collegium Carpathicum, oraz o idei wydania encyklopedii karpacciej.

Zwrócono uwagę na wyjątkową różnorodność kulturową, językową i wyznaniową regionu, a jednocześnie na jego świetne w ostatnich latach wyniki gospodarcze. Podkreślono potrzebę zintensyfikowania współpracy w ramach „Europy Karpat” w czasie wyjątkowej niestabilności geopolitycznej. Wskazano na wspólne dziedzictwo kulturowe, przy jednoczesnym braku znajomości kultur sąsiednich. Informacje, które otrzymują państwa Europy Środkowej i Wschodniej, docierają bowiem zazwyczaj z Zachodu albo z Rosji.

Wskazano cztery obszary, którymi należy zająć się w ramach współpracy międzynarodowej: kultura, gospodarka, polityka oraz przyroda (bioróżnorodność). Każdy z tych obszarów powinien być rozpatrywany na różnych płaszczyznach: wzajemnej, europejskiej oraz globalnej. W tym kontekście zaproponowano rozważenie organizacji branżowych konferencji, których owocem mogłyby być publikacje lub czasopisma z akcentem położonym na turystykę. Podkreślono aspekt gospodarczy współpracy regionalnej, którą mogłyby realizować kluby biznesowe – służąc wymianie doświadczeń dotyczących wsparcia dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw w państwach karpaccich. Zaproponowano organizację konferencji „Europa Karpat” w różnych miastach w Polsce, w tym także za granicą. Wskazano, że kluby Europy Karpat mogłyby służyć refleksji nad tym, jakie jeszcze działania należy podjąć, by podnieść poziom życia w regionie, nie zapominając o trosce o dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze. Podkreślono, że tworzenie klubów powinno uwzględniać perspektywę nie tylko karpaccą, lecz docelowo szerszą, obejmującą całą Europę Środkową i Wschodnią.

Dla sformalizowania idei Międzynarodowego Klubu Europy Karpat zaproponowano powołanie stowarzyszenia „Europa Karpat”. 5 kwietnia 2022 roku odbyło się spotkanie założycielskie Stowarzyszenia „Kluby Europy Karpat”, podczas którego przyjęto jednogłośnie uchwały: w sprawie uchwalenia Regulaminu Stowarzyszenia „Kluby Europy Karpat”, wyboru Zarządu Stowarzyszenia, którego prezesem została Alexandra Ochmańska, oraz powołania Rady Programowej Klubów Europy Karpat.

Cerkiew św. Jakuba Młodszeo Apostoła, Powroźnik, Polska

Spotkanie Międzynarodowego Klubu Europy Karpat, Krasieczyn, 4 lutego 2022 r.

1. **Marek Kuchciński**, przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych Sejmu RP, autor inicjatywy „Europa Karpat”
2. **Ryszard Terlecki**, wicemarszałek Sejmu RP
3. **Andrzej Adamczyk**, minister infrastruktury
4. **Małgorzata Jarosińska-Jedynak**, sekretarz stanu w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej
5. **Włodzimierz Bernacki**, sekretarz stanu, pełnomocnik rządu ds. monitorowania wdrażania reformy szkolnictwa wyższego i nauki
6. **Krzysztof Szczerski**, stały przedstawiciel RP przy ONZ
7. **Mykola Kniazhytski**, współprzewodniczący Grupy Parlamentarnej ds. Kontaktów Międzyparlamentarnych z Rzeczpospolitą Polską
8. **Włodzimierz Ortyl**, marszałek województwa podkarpackiego
9. **Piotr Pilch**, wicemarszałek województwa podkarpackiego
10. **Andrzej Zybortowicz**, doradca Prezydenta RP
11. **Bogusław Sonik**, wiceprzewodniczący Parlamentarnego Zespołu Karpackiego
12. **Piotr Babinetz**, poseł na Sejm RP, przewodniczący Komisji Kultury i Środków Przekazu
13. **Bogdan Rzońca**, poseł do Parlamentu Europejskiego
14. **Jerzy Kwieciński**, wiceprezes Zarządu Banku Pekao S.A.
15. **Ján Hudacký**, konsul honorowy RP w Preszowie, b. deputowany Rady Narodowej
16. **Jan Malicki**, dyrektor Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego
17. **Igor Cependa**, rektor Przykarpackiego Uniwersytetu Narodowego
18. **Štefan Purici**, prorektor ds. relacji międzynarodowych, Uniwersytet Stefana Wielkiego w Suczawie
19. **Maciej Szymanowski**, dyrektor Instytutu Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Wacława Felczaka
20. **Zygmunt Berdychowski**, przewodniczący Rady Programowej Forum Ekonomicznego
21. **Dawid Lasek**, wiceprezes Stowarzyszenia Euroregion Karpacki
22. **Markiyan Malsky**, Uniwersytet Lwowski, b. ambasador Ukrainy w Polsce
23. **Jan Draus**, Uniwersytet Rzeszowski, przewodniczący Kolegium IPN
24. **Ákos Engelmayr**, b. ambasador Węgier w Polsce, prezes Wspólnoty Węgierskiej w Polsce
25. **Csaba G. Kiss**, Uniwersytet Loránda Eötvösa
26. **Marián Šuplata**, Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy

27. **Andrzej Paniw**, Przemyskie Towarzystwo Kulturalne
28. **Waldemar Wiglusz**, prezes Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemysłu
29. **Anna Pragłowska**, Przemyskie Towarzystwo Kulturalne

30. **Jan Jarosz**, dyrektor Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej
31. **Janusz Czarski**, dyrektor Centrum Kulturalnego w Przemyśle
32. **Janusz Fudała**, prezes ORLEN Oil w Krakowie

Trasa Transfogarska, Rumunia

Odznaczenia dla twórców i ludzi kultury podczas Międzynarodowego Triennale Malarstwa Regionu Karpat – Srebrny Czworokąt 2021

W zamku w Krasiczynie, w ramach konferencji „Europa Karpat”, odbyła się przedpremierowa wystawa Międzynarodowe Triennale Malarstwa Regionu Karpat – Srebrny Czworokąt 2021.

Wiceminister kultury i dziedzictwa narodowego Jarosław Sellin podkreślił rangę tego wydarzenia: *Jest to bardzo ważna inicjatywa kulturalna – regionalna, jednak o wyraźnym międzynarodowym charakterze. Dzięki temu wydarzeniu możemy zapoznać się z bieżącymi*

Jarosław Sellin – wiceminister kultury i dziedzictwa narodowego,
generalny konserwator zabytków

Od lewej: Ákos Engelmayer, Janusz Kopecki, Marek Kuchciński, Krzysztof Skowroński

trendami w sztuce współczesnej (w tym przypadku w malarstwie), jak również je promować. Aspekt międzynarodowy jest tego potwierdzeniem, jako że możemy podziwiać dzieła artystów zamieszkałych na przygranicznych terenach Polski, Rumunii, Słowacji, Ukrainy i Węgier. Wiceszef resortu kultury pogratulował Gallerii Sztuki Współczesnej w Przemyślu, która od wielu lat z coraz większymi sukcesami organizuje kolejne edycje wystawy, dzięki czemu przyczynia się do wzmacniania więzi kulturalnych w regionie Karpat. Następnie dodał: Cieszę się, że w sferze malarstwa granice państwowe się zacierają i dzięki Triennale możemy mówić o wspólnych wartościach, tendencjach i wzorcach artystycznych.

Przedpremierowe zwiedzanie wystawy Srebrny Czworokąt 2021 poprzedziła uroczystość wręczenia medali i odznaczeń resortowych osobom szczególnie wyróżniającym się w dziedzinie twórczości artystycznej.

Srebrny medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”

Srebrny medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” z rąk wiceministra Jarosława Sellina odebrał **Narcyz Piórecki**, który koordynował i prowadził projekty edukacyjne i artystyczne, w tym m.in. Festiwal Ogrodów w Arboretum w Bolestraszczykach.

Brązowy medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”

Brązowym medalem zostało uhonorowanych 12 osób:

Janusz Cywicki – od ponad 40 lat związany z Galerią Sztuki Współczesnej w Przemyślu. Jego aktywną działalność twórczą i naukową odzwierciedlają liczne wystawy oraz wydarzenia artystyczne o zasięgu międzynarodowym – przede wszystkim Międzynarodowe Triennale Malarstwa Regionu Karpat – Srebrny Czworokąt.

Jan Ferenc – kurator międzynarodowych plenerów malarskich w Słonnem, pomysłodawca i organizator Międzynarodowego Forum Artystycznego „Na papierze bez granic” w Lublinie oraz Międzynarodowego Triennale Rysunku Współczesnego w Nałęczowie. Wziął udział w ponad 270 wystawach zbiorowych, zarówno krajowych, jak i międzynarodowych.

Marek Mikrut – autor ponad 120 okładek książkowych i 250 plakatów oraz założyciel Towarzystwa Sztuk Pięknych w Przemyślu.

Grażyna Niezgoda – artystka fotografik z imponującym dorobkiem artystycznym, laureatka wielu nagród i wyróżnień. Jest również rzeczoznawcą Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z zakresu sztuki oraz animatorką kultury.

Helena Wodnicka – artystka uprawiająca twórczość w zakresie malarstwa, rysunku, pastelu. Absolwentka krakowskiej ASP, pedagog Liceum Plastycznego w Jarosławiu. Wielokrotnie nagradzana za swoje prace, w dorobku ma liczne wystawy indywidualne i zbiorowe.

Monika Brewczak – animatorka kultury w powiecie sanockim i województwie podkarpackim, muzyk, kompozytorka. Założycielka zespołu wokalnego Soul, w którym pełni funkcję dyrygenta i prezesa, a także opiekunka chóru mieszanego Sonores.

Janusz Czarski – dyrektor Centrum Kulturalnego w Przemyślu, zaangażowany w odkrywanie, kultywowanie i promowanie kultury kresowej na Podkarpaciu.

Janusz Polaczek – historyk upowszechniający wiedzę o bohaterach narodowych, w szczególności o Tadeuszu Kościuszcze i księciu Józefie Poniatowskim. W obszarze jego zainteresowań pozostaje również tematyka kresowa, polsko-francuskie braterstwo broni i związki artystyczne tych narodów.

Barbara Torba – nauczycielka i artystka, przez wiele lat związana z Młodzieżowym Domem Kultury w Przemyślu. Swoje życie poświęciła pracy z uzdolnioną artystycznie (zarówno plastycznie, jak i aktorsko) młodzieżą.

Jan Musiał – dziennikarz, autor książek i wydawca, organizator wydarzeń kulturalnych oraz wykładowca języka polskiego w seminariach w Przemyślu i we Lwowie.

Uroczystość wręczenia medali i odznaczeń zasłużonym twórcom i ludziom kultury, Krasiczyn, 5 lutego 2022 r.

Pełnił funkcję redaktora m.in. gazety strajkowej „Trwamy”, miesięcznika „Z Dołu” czy wydawnictw „Busola” i „Strych Kulturalny”. Był też publicystą roczników „Dialog Dwoch Kultur” i „Studia Leopoliensia”.

Marek Zazula – nauczyciel gry na wiolonczeli prowadzący zespoły kameralne w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych im. Artura Malawskiego w Przemyślu. Organizator, kierownik artystyczny, dyrygent i wiolonczelista orkiestry kameralnej i chóru madrygalistów Capella Premisliensis. Ceniony społecznik i animator kultury.

Ksiądz Marek Wojnarowski – dyrektor Muzeum Archidiecezjalnego w Przemyślu, od 2007 roku pełni funkcję konserwatora diecezjalnego i w ramach tej pracy obejmuje troską zabytki archidiecezji.

Honorowa odznaka „Zasłużony dla Kultury Polskiej”

Wiceminister Jarosław Sellin wręczył również honorowe odznaki „Zasłużony dla Kultury Polskiej”, przyznane przez ministra kultury i dziedzictwa narodowego prof. Piotra Glińskiego osobom wyróżniającym się w tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury.

Odnakę o szczególnym znaczeniu otrzymał Ákos Engelmayer – były ambasador Węgier w Polsce, związany z Polską od lat 60. XX wieku. W 1956 roku w Budapeszcie był uczestnikiem powstania społeczeństwa węgierskiego przeciw sowieckiej ingerencji i dominacji. W Polsce studiował na Uniwersytecie Warszawskim, a następnie pracował jako dziennikarz. Był kurierem i pośrednikiem w kontaktach polskiej i węgierskiej opozycji. Został też członkiem NSZZ „Solidarność”. W okresie 1990–1995 był ambasadorem Węgier w Polsce, a od 2002 roku jest prezesem Wspólnoty Węgierskiej w Polsce. Przez cały ten okres był mocno związany z kulturą. Z jego inicjatywy w 1986 roku, w podwarszawskiej Podkowie Leśnej, odsłonięto tablicę pamiątkową poświęconą 30. rocznicy powstania na Węgrzech. W latach 90. XX wieku i na początku obecnego wieku nie było w Polsce znaczącego projektu z dziedziny polsko-węgierskich relacji i związków kulturowych, w którym by nie uczestniczył. Był inicjatorem lub współautorem wielu publikacji, wystaw, debat, które znacząco przyczyniły się do wzmocnienia polsko-węgierskiej wymiany kulturalnej.

Odnaczenia otrzymali także: Zofia Bator – współzałożycielka i prezes Towarzystwa Miłośników Sztuki Sakralnej w Przemyślu, Andrzej Cieszyński – artysta, którego wielowątkowa twórczość obejmuje interesujące kompozycje figuratywne, portrety oraz prace rysunkowe, oraz Waldemar Wigłusz, działacz Solidarności, po stanie wojennym związany z niezależną kulturą, kolportażem prasy podziemnej oraz duszpasterstwem ludzi pracy w Przemyślu.

Odnaczenia dla muzealników

W gronie wyróżnionych znaleźli się także muzealnicy – emerytowani i obecni pracownicy Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej, których codzienna i żmudna praca, a także pozazawodowe zaangażowanie przekładają się na promocję kultury i wzmocnienie tożsamości narodowej.

Honorową odznakę „Zasłużony dla Kultury Polskiej” otrzymali: Iwona Bobko, Małgorzata Dziura, Jan Jarosz, Karol Kicman, Katarzyna Trojanowska i Maria Wołk. Odnakę „Za opiekę nad zabytkami” nagrodzono Brygidę Busz. Dyplom Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego otrzymali zaś Andrzej Koperski i Dorota Zahel.

Źródło: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Rusinowa Polana, Tatry, Polska

Dyplomacja parlamentarna musi być zintensyfikowana – w trosce o bezpieczeństwo Europy

Profesor Maciej Szymanowski, dyrektor Instytutu Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Wacława Felczaka i moderator pierwszego panelu 32. konferencji „Europa Karpat”, powiedział:

Winston Churchill mawiał, że nikt nie może być pewny życia, majątku i czci, kiedy obraduje parlament. My jednak żyjemy w czasach, w których jest absolutnie na odwrót. W tych krajach, w których są silne parlamenty narodowe, obywatele mogą być pewni, że ich prawa będą szanowane nawet w starciu z wielkimi pseudowolnościowymi koncernami, które mówią wiele o wolności, a stosują cenzurę przewencyjną.

Profesor Szymanowski zauważył, że w dzisiejszych czasach obserwujemy próby „przepisywania historii i zmiany układu sił w naszej części Europy”. Zapytał więc, jaką rolę mogą tu odegrać parlamentarzyści. Rozália-Ibolya Biró, przewodnicząca Komisji Spraw Zagranicznych Izby Deputowanych Rumunii, powiedziała: – *Europa boryka się z wieloma wyzwaniami, a Unia Europejska pragnie odgrywać coraz większą rolę w światowej polityce i gospodarce. Aby osiągnąć te cele, konieczne są rozwój, dywersyfikacja i wzmocnienie stosunków dwustronnych i regionalnych. Dyplomacja parlamentarna musi być zintensyfikowana. Musimy również rozpocząć rozmowę o jak największej liczbie obszarów, w których łączą nas wspólne interesy.* Przewodnicząca Biró zwróciła uwagę na pozytywny przykład formatu Grupy Wyszehradzkiej: – *Jest on bardzo dobry dlatego, że dzięki wspólnej strategii reprezentowania własnych interesów głos poszczególnych państw tworzących Grupę V4 stał się mocniejszy i bardziej słyszalny.*

Richárd Hörcsik, przewodniczący Komisji ds. UE węgierskiego Zgromadzenia Narodowego, podziękował za inicjatywę powołania Międzynarodowego Klubu Europy Karpat, który może pomóc w odpowiednim wykorzystaniu „tego wspaniałego regionu o ogromnym potencjale”. Przewodniczący zwrócił uwagę, że dyplomacja

Maciej Szymanowski – dyrektor Instytutu Współpracy Polsko-Węgierskiej

parlamentarna może skutecznie działać choćby w dziedzinie bezpieczeństwa: – *Jako parlamentarzyści odgrywamy bardzo ważną rolę, jesteśmy bowiem powołani do tego, aby zadbać o pokój w naszym regionie karpackim. Richárd Hörcsik zaznaczył, że w Europie w ostatnich latach nie brakowało różnego rodzaju kryzysów: od gospodarczych przez migracyjne (nie tylko na granicach węgierskich, lecz także na granicy polsko-białoruskiej) aż do rosnącego zagrożenia ze strony Rosji. – Unia Europejska nie zapobiegła tym kryzysom na kontynencie, tylko reagowała na nie reaktywnie. Przewodniczący ocenił, że „komuś zależy na osłabieniu Unii Europejskiej i tworzących ją państw członkowskich”. – Jeśli chodzi o bezpieczeństwo, Węgry jasno odpowiedziały na kryzys migracyjny. Wprowadziliśmy rozwiązania natury technicznej, które pozwoliły nam lepiej kontrolować migrację i lepiej chronić Europę (...). Powinniśmy podjąć wspólne działania na rzecz regionu karpackiego. Ta konferencja pozwala z optymizmem patrzeć w przyszłość i wierzyć, że razem poradzimy sobie z wyzwaniami, z którymi boryka się nasz region. Hörcsik zaznaczył, że już w październiku ubiegłego roku oddano do użytku ostatni węgierski odcinek międzynarodowej trasy Via Carpatia, łączącej północ i południe Europy.*

Mykola Kniazhytski, współprzewodniczący ukraińskiej Grupy Parlamentarnej ds. Kontaktów Międzyparlamentarnych z Rzeczpospolitą Polską, zwrócił uwagę na niepokojące doniesienia zachodnich mediów dotyczące planowanej rosyjskiej agresji na Ukrainę, mającej – według tychże mediów – nastąpić jeszcze w lutym lub w marcu. – *Czytając takie doniesienia, nie jest łatwo myśleć o dobrej wspólnej przyszłości Europy. Ten agresor grozi nie tylko nam. Polska padła ofiarą wojny hybrydowej ze strony Białorusi przy rosyjskim wsparciu.* Mykola Kniazhytski ostrzegł, że „jeśli Ukraina znajdzie się pod wpływem Rosji, to następna agresja będzie skierowana przeciwko krajom bałtyckim i przeciwko Polsce”. – *Jedność krajów karpaccich jest w tym kontekście niezwykle ważna, podobnie jak gotowość do tego, aby w razie rosyjskiej agresji – która faktycznie jest już bardzo realna – przyjąć ludzi, którzy padli jej ofiarą i którzy będą chcieli znaleźć schronienie i pokój właśnie w krajach regionu.* Współprzewodniczący zwrócił uwagę na to, jak wielu uchodźców pojawi się w Polsce, na Słowacji i na Węgrzech, jeśli nastąpi agresja ze strony Rosji. – *Chciałbym poprosić każdego z obecnych tutaj przedstawicieli parlamentów kraju regionu o wsparcie dla dyplomacji parlamentarnej. Każdy może zabrać głos w mediach i w swoich społeczeństwach. Ten głos solidarności jest dla Ukraińców niezwykle ważny.* Mykola Kniazhytski przypomniał, że zarówno w parlamencie ukraińskim, jak i polskim działają stowarzyszenia karpackie. Wyraził nadzieję, że podobne grupy powstaną również w innych parlamentach regionu.

Profesor Maciej Szymanowski dociekał: – *Czy taka karpacka grupa mogłaby zostać powołana w Parlamencie Europejskim?*

Europoseł Dżyżław Krasnodębski w odpowiedzi na to pytanie stwierdził: – *Tak. Niezwykle ważne jest to, żebyśmy również w Parlamencie Europejskim współpracowali regionalnie. Są sprawy, które nas łączą, jak choćby kwestia pracowników delegowanych, ale powinniśmy stworzyć w Parlamencie Europejskim możliwość stałego kontaktu ponad podziałami frakcyjnymi. Czasem jest bowiem tak, że nasze frakcje są tak szczelne, że bardzo trudno jest znaleźć formaty, w których moglibyśmy ze sobą rozmawiać. Jak zauważył europoseł, dyplomacja parlamentarna jest ważna z kilku powodów: – Pierwszy powód wynika z faktu zmiany charakteru polityki zagranicznej. To nie jest już polityka tylko między państwami, ministrami czy prezydentami, ale odbywa się ona również na poziomie społecznym i parlamentarnym. Po drugie, niezwykle istotne jest to, że procesy integracji europejskiej sprawiły, że w pewnym sensie nasza polityka europejska jest już nie tylko polityką zagraniczną, lecz także po części wewnętrzną. Pojawia się również pytanie o przyszłą rolę parlamentów narodowych.*

Od lewej: Maciej Szymanowski, Włodzimierz Bernacki, Ryszard Terlecki, Markiyan Malskyy, Mykola Kniashytski, Björn Söder

Uważam, że powinniśmy tak reformować Unię, aby wzmocnić rolę parlamentów narodowych i aby Unia była zakorzeniona w naszych demokracjach na poziomie państw narodowych. Niestety, jest też tendencja przeciwna. Aby ukształtować Europę jako całość w Unii, potrzebny jest bardzo silny głos parlamentów narodowych z naszego regionu oraz współpraca ponad podziałami politycznymi. Mamy wspólne interesy i często dzielimy te same wartości.

Markiyan Malskyy, dziekan Wydziału Stosunków Międzynarodowych na Uniwersytecie Lwowskim i były ambasador Ukrainy w Polsce, zauważył: – *Klasyczna dyplomacja jest dość zamknięta, ma swoje cele i jest kształtowana według wskazówek, które dyplomaci dostają z centrali. Świat staje się jednak coraz bardziej otwarty, rośnie więc znaczenie innych form dyplomacji, w tym dyplomacji parlamentarnej. Dziekan podkreślił, że zarówno ukraińscy dyplomaci, jak i parlamentarzyści zabiegają o przyjęcie ich kraju do UE i NATO, a także o stworzenie koalicji międzynarodowej, która wesprze Ukrainę w wypadku rosyjskiej agresji. Markiyan Malskyy wskazał również trzy obszary, w których dyplomacja parlamentarna jest bardzo aktywna. Pierwszy to organizacje międzynarodowe; drugi to stałe komisje w różnych organizacjach; trzeci i najważniejszy to*

dyplomacja międzyparlamentarna, a więc współpraca z parlamentarzystami z Polski i krajów bałtyckich. – *Wysunęliśmy też ciekawą propozycję dla parlamentów wielu krajów – propozycję stworzenia ukraińskiej platformy światowych parlamentów, by mogły one włączyć się do rozwiązywania problemów Krymu i Donbasu.* Markiyan Malskyy zwrócił uwagę, że sprawdzonymi platformami współpracy są „Europa Karpat”, tzw. Trójkąt Lubelski, a także młodzieżowe grupy parlamentarne.

Žygimantas Pavilionis, członek Komisji Spraw Zagranicznych w litewskim Seimasie, powiedział: – *Litewski parlament zawsze walczył o wolność i demokrację. Te wartości potrzebują obrony. Powinniśmy być więc zjednoczeni. A jeśli chodzi o formaty współpracy regionalnej, to powinniśmy być twórczy i reagować bardzo szybko na najnowsze wydarzenia.* Pavilionis zaapelował o solidarność z Ukraińcami i o to, by walczyć o każdy centymetr kwadratowy niepodległej Ukrainy. Zachęcał, aby za państwem ukraińskim wstawić się również na Zachodzie – w rozmowach w Waszyngtonie, Londynie, Berlinie i Paryżu. Polityk zwrócił ponadto uwagę, że już 30 tys. rosyjskich żołnierzy jest na białoruskim terytorium, co może oznaczać koniec marzeń o wolnej Białorusi.

Nikoloz Samkharadze, przewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych Parlamentu Gruzji, zaproponował, aby obok konferencji „Europa Karpat” organizować także „Europę Kaukazu”. Zwrócił też uwagę, że Rosjanie wzmacniają swoje siły na terenach okupowanych. – *W 2008 roku Rosja zaatakowała Gruzję, w 2014 Ukrainę. Rosjanie naruszają suwerenność i integralność terytorialną swych sąsiadów i za każdym razem uchodzą im to na sucho. Jeżeli nie będziemy reprezentować wspólnego stanowiska, to grozi nam powrót do zimnej wojny, a więc Europy podzielonej i zagrożonej wybuchem wojny na wielką skalę. (...) Musimy się spotykać częściej, bo nasza jedność to jedyny sposób na odstraszenie Rosji i zwiększenie naszego bezpieczeństwa.*

Björn Söder, deputowany szwedzkiego Riksdagu, zwrócił uwagę, że Rosja coraz częściej próbuje zmienić układ bezpieczeństwa w Europie i stanowi zagrożenie dla całego regionu. Pogratulował również rządowi w Polsce i na Litwie, które podjęły skuteczną walkę z działaniami hybrydowymi na swoich granicach. – *Pomimo zagrożeń natury wojskowej powinniśmy cały czas rozwijać działania dyplomatyczne, w tym dyplomację parlamentarną.*

Zakole Dunaju, Węgry

Profesor Włodzimierz Bernacki, senator, wiceminister w Ministerstwie Edukacji i Nauki, stwierdził: – *Posłowie i senatorowie są przedstawicielami narodów i organów, które trwają, i w najmniejszym stopniu są narażeni na nagłe zmiany. W ocenie wiceministra parlamentarzyści mogą skutecznie reprezentować interesy swoich narodów. – Nasz świat został dotknięty najpoważniejszym kryzysem elit politycznych. Nie przypominam sobie podobnego kryzysu w historii parlamentaryzmu. Jako parlamentarzyści powinniśmy pamiętać, że nas poprawność polityczna nie dotyczy i naszym obowiązkiem jest sięgnąć do tego, co jest fundamentem egzystencji naszych narodów; my nie mamy prawa dostosowywać języków i mowy do zmieniającej się rzeczywistości. Ten nakaz powinien wreszcie wybrzmieć bardzo mocno i nasza mowa jako parlamentarzystów powinna brzmieć: tak – tak, nie – nie.*

Ryszard Terlecki, wicemarszałek Sejmu RP, oznajmił: – *To ważny moment, bo w Unii toczy się dyskusja o przyszłości tej organizacji. I chociaż w znacznej mierze jest ona dyskusją pozorowaną, to trzeba w niej wziąć udział. Wicemarszałek wyraził również żal, że wciąż nie ma silnej współpracy w naszym regionie, a zwłaszcza że od dwóch i pół roku nie udało się stworzyć grupy Europy Środkowej ani w Parlamencie Europejskim, ani w Radzie Europy.*

Znad Bałtyku nad Morze Czarne i Egejskie przez Karpaty? Nowe połączenia w ramach sieci TEN-T szansą dla regionu

Panel II był moderowany przez **Bogdana Rzońcę, posła do Parlamentu Europejskiego**, który na wstępie przekazał informacje, jakie napłynęły w ostatnim czasie z Brukseli. Moderator wyjaśnił, że wraz z 80 innymi europosłami napisał listy m.in. do Fransa Timmermansa i Ursuli von der Leyen w sprawie uznania finansowania inwestycji gazowych przez UE. Do tej pory obowiązywała bowiem oficjalna opinia, że gaz – podobnie jak atom – jest szkodliwym źródłem energii. Po licznych interwencjach komisarz von der Leyen ogłosiła, że gaz i atom będą mogły być finansowane z budżetu UE. Następnie poseł Rzońca zwrócił się do zaproszonych gości o wyrażenie opinii na temat utworzenia nowego korytarza drogowego, który wiódłby znad Bałtyku nad Morze Czarne i Egejskie.

Tālis Linkaits, minister transportu Łotwy, na początku swojej wypowiedzi odniósł się do spotkania, które odbył niedawno z ministrem infrastruktury RP Andrzejem Adamczykiem. Ich rozmowy dotyczyły postępu polsko-łotewskiej współpracy w dziedzinie transportu i logistyki. Minister Linkaits stwierdził, że każdy nowy korytarz i każde nowe rozgałęzienia w ramach sieci TEN-T przyczynią się do rozwoju wspólnej europejskiej sieci transportowej. Dodał, że można tego dokonać na gruncie sieci krajowych bądź regionalnych.

Bardzo ważne jest to, by uważnie ocenić nowe propozycje dotyczące TEN-T. Wiemy bowiem, że dzięki tym korytarzom możemy podnieść konkurencyjność naszych regionów i krajów. O rozwoju korytarzy transportowych powinniśmy mówić w kontekście Inicjatywy Trójmorza, która jest odpowiedzią na pilną potrzebę ulepszenia połączeń transportowych w najstabilniej rozwiniętej, wschodniej części Unii Europejskiej, na osi północ-południe. W tym regionie wzmocnienie korytarzy transportowych nie tylko podniesie jakość życia setek milionów osób, lecz także przyczyni się do rozwoju społeczno-gospodarczego.

Minister powiedział, że projekt połączenia kolejowego między państwami bałtyckimi a Europą Środkową podniesie efektywność transportu kolejowego, pasażerskiego oraz towarowego na tym obszarze. Podkreślił, że przyniesie to ogromne korzyści w państwach bałtyckich, Polsce, regionie karpackim i całej Unii Europejskiej. Następnie dodał, że rozwój połączeń transportowych nie powinien ograniczać się wyłącznie do infrastruktury transportowej. Trzeba mieć bowiem na uwadze, że powstaje nowy łańcuch połączeń logistycznych między morzami Czarnym, Bałtyckim, Egejskim i Adriatyckim.

Oleksandr Kubrakov, minister infrastruktury Ukrainy, poinformował o zniesieniu do 10 lutego br. zakazu (wprowadzonego 30 listopada 2021 r.) tranzytu kolejowego przez Ukrainę do Polski, co zostało uzgodnione podczas spotkania z ministrem Adamczykiem oraz prezesem Kolei Ukrainińskich i prezesami spółek z Grupy PKP (które odbyło się tego samego dnia w Krasicyźnie). Poruszył także temat przejść granicznych oraz uregulowania pracy polskich i ukraińskich służb granicznych. Poinformował, że do końca bieżącego roku zostanie odnowiona linia 102 oraz że ministrowie z Polski i Ukrainy omawiali plan połączenia swoich stolic szybką koleją. Na koniec wyraził nadzieję na wsparcie UE w przyłączeniu Ukrainy do wielkiego korytarza komunikacyjnego.

Mustafa-Masi Nayyem, wiceminister infrastruktury Ukrainy, kontynuował tematy poruszone przez swojego poprzednika. Przekazał, że na Ukrainie na bieżący rok jest planowana modernizacja wielu kilometrów trakcji kolejowej, a na przyszły rok – zelektryfikowanie prawie 500 km linii kolejowych. Wiceminister nawiązał również do współpracy z Polską. Mówił o trwającej od dawna modernizacji drogi Korzec–Jagodzin (prowadzącej do granicy z Polską) oraz wyraził nadzieję na ukończenie tych prac w najbliższym czasie. Poinformował także o modernizacji fragmentu kolei od Kowla do granicy polskiej i dodał, że w ubiegłym roku wyremontowano 43 km tego odcinka. Ponadto wiceminister mówił o planowanym remoncie największego przejścia granicznego – w Jahodynie, przez które odbywa się 40 proc. transportu na zachód. Na zakończenie prelegent dodał, że budowane są także drogi podjazdowe do wszystkich przejść granicznych.

Jan Sechter, wiceminister transportu Czech, podkreślił wagę współpracy regionalnej, która efektywnie przekłada się na obronę interesów i pozycji państw regionu karpackiego w UE. Zaznaczył, że Republika Czeska w lipcu przejmuje przewodnictwo

Andrzej Adamczyk – minister infrastruktury RP

w Radzie UE i w zakresie transportu będzie finalizować sieć TEN-T. Wiceminister mówił również o potrzebie rozmów z Ukrainą w kwestii połączeń z siecią TEN-T, aby harmonizacja planów była łącznikiem w wymiarze strategicznym. Dodał także, że Partnerstwo Wschodnie powinno przekładać się na konkretne infrastrukturalne programy.

Andrzej Adamczyk, minister infrastruktury RP, poinformował, że na szczycie państw Trójmorza w 2021 roku wyszedł z inicjatywą utworzenia korytarza Rail Carpatia. Dodał, że taki korytarz kolejowy dla państw Trójmorza jest absolutnie niezbędny. Ponadto minister odniósł się do wypowiedzi pani komisarz Adiny Vălean, która powiedziała, że jej ideą jest realizacja połączenia kolejowego w korytarzu Rail Carpatia.

Problemu z komunikacją kolejową od Morza Egejskiego, Czarnego do południowych Węgier nie ma. Występuje on od południowych Węgier do Rail Baltica. Połączenie z tym szlakiem kolejowym pozytywnie wpłynie na skomunikowanie państw Europy Środkowo-Wschodniej – podkreślił prelegent.

Minister Adamczyk powiedział również, że Komisja Europejska zaproponowała właśnie nowy korytarz komunikacyjny w obrębie Via Carpatii. Ma on prowadzić od

Morza Bałtyckiego do Morza Czarnego i Egejskiego. Minister dodał, że realizacja tej inwestycji jest efektem starań podejmowanych od 2016 roku przy olbrzymim udziale Tomasza Poręby, który w Komisji Europejskiej działał w tej sprawie od lat.

Rafał Weber, podsekretarz stanu w Ministerstwie Infrastruktury, opowiadał o praktycznej stronie projektu Via Carpatia. Stwierdził, że z 717 km mających przebiegać przez terytorium Polski 30 proc. zostało udostępnione. W realizacji jest nieco ponad 50 proc. tego szlaku, a w fazie przygotowawczej – 20 proc.

Staram się robić, co w mojej mocy, aby Via Carpatia, która przeszła ze strefy marzeń, ze strefy różnego rodzaju spotkań do realizacji, była projektem doprowadzonym do końca. (...) Historycznie wiemy, że nie było łatwo (...) uświadomić państwu Europy Zachodniej, jak Via Carpatia jest ważna.

Podsekretarz stanu dodał, że trudno było pozyskać środki finansowe na ten projekt. Przełomem był rok 2016, kiedy to zmieniono program budowy dróg krajowych. Rafał Weber poinformował również, że wartość realizacji odcinka Via Carpatia po stronie polskiej wynosi 30 mld zł.

Peter Hrapko, dyrektor Departamentu Strategii Transportu w Ministerstwie Transportu i Budownictwa Słowacji, na początku podziękował stronie polskiej, że dzięki wspólnym wysiłkom udało się doprowadzić do budowy sieci korytarza TEN-T północ–południe. Powiedział, że korytarz ten nie wszedł wprawdzie do sieci podstawowej, ale znalazł się w sieci rozszerzonej TEN-T i ma wielkie znaczenie w realizacji kolejnych tego rodzaju projektów. Dyrektor poinformował następnie, że w Słowacji ukończono budowę drogi od Preszowa do granicy węgierskiej. Dodał, że odcinek drogi od Preszowa do granicy z Polską jest w bardzo złym stanie, ale zaplanowano jego odbudowanie do roku 2030. Dyrektor wyraził także zadowolenie, że budowany korytarz został zatwierdzony jako multimodalny, tj. zarówno drogowy, jak i kolejowy.

Ma to wielkie znaczenie, ponieważ na północy połączy się z Rail Baltica i dalej trasa ta powiedzie do Węgier, do Bułgarii, dlatego to połączenie Morza Bałtyckiego z Egejskim byłoby bardzo znaczące. (...) Na zakończenie powiem to, co mówi zawsze nasz pan minister – że inwestycje w infrastrukturę transportową przynoszą wiele korzyści dla państwa, ponieważ składają się na więcej pracy, a tym samym na rozwój regionalny oraz więcej szans na współpracę z krajami sąsiednimi i oczywiście w ramach całej UE.

Od lewej: Bogdan Rzońca, Oleksandr Kubrakov, Mustafa-Masi Nayyem, Andrzej Adamczyk, Rafał Weber

Péter Tóth, zastępca sekretarza stanu ds. transportu Węgier, odniósł się do pytania o to, jaki jest stosunek węgierskiego rządu do możliwości składania wspólnych projektów z innymi państwami europejskimi i czy istnieje szansa walki o te projekty na arenie Unii Europejskiej.

Moim zdaniem, kiedy rozmawiamy o tym, że będziemy robić wspólne projekty, będziemy wspólnie lobbować, tak naprawdę pukamy w otwarte drzwi, dlatego że zarówno w przypadku dróg, jak i kolei pracujemy wspólnie z naszymi kolegami z sąsiednich państw.

Sekretarz stanu jako przykład współpracy międzypaństwowej podał szybką kolej łączącą kraje Grupy Wyszehradzkiej. Dodał, że projekty związane z tą koleją, choć oficjalnie odrębne, są ze sobą całkowicie skoordynowane. Jako drugi przykład współpracy Péter Tóth wskazał szlak bursztynowy.

Vladimir Varbanov, wiceminister transportu i komunikacji Bułgarii, podkreślił, że bardzo ważne jest, aby korytarz transportowy był konstruowany w sposób skoordynowany. Dodał, że Grupa Wyszehradzka wprowadza wyższe standardy w sieci TEN-T.

Chciałbym podkreślić, że sieci TEN-T są świetną szansą dla rozwoju naszego regionu i będziemy identyfikować nasze potrzeby, wyznaczać priorytety i stwarzać odpowiedni plan projektowy, tak żeby ulepszyć dostęp do wszystkich regionów Unii Europejskiej.

Wiceminister powiedział, że budowana wysoko jakościowa sieć transportowa zapewni Bułgarii połączenie z UE oraz zrównoważony rozwój. Zaznaczył, że planowany jest rozwój infrastruktury kolejowej oraz budowa nowego mostu pomiędzy Bułgarią a Rumunią. Na zakończenie dodał, że Bułgaria chce na linii północ-południe zbudować bardzo solidny korytarz komunikacyjny.

Julius Skačkauskas, wiceminister transportu i komunikacji Litwy, na początku swojej wypowiedzi podziękował ministrowi Adamczykowi za duży wkład w tworzenie międzynarodowych korytarzy transportowych, które – jak dodał – pozwolą na rozwój intermodalnego korytarza transportowego północ-południe.

Rail Baltica jest jedną z głównych tras korytarza transportowego na północy. Projekt ten jest skierowany przede wszystkim do krajów bałtyckich, dając im możliwości lepszego połączenia i handlu z resztą Europy.

Mówiąc o pracach nad powstaniem tego korytarza morskiego prelegent odniósł się do konieczności współpracy z Polską, która odgrywa główną rolę w łączeniu Rail Baltica z resztą korytarza. Wiceminister zaznaczył również, że strona litewska wraz z partnerem z Polski PKP Cargo od ubiegłego roku realizuje transport intermodalny do krajów Beneluxu i północnych Niemiec, który ma na celu wyszukanie potencjalnych rynków europejskich na północy Włoch i Czech.

Zielony Ład w Europie Karpat – rolnictwo ekologiczne jako szansa dla małych i średnich gospodarstw rolnych, rolnictwo węglowe, Strategia na rzecz bioróżnorodności 2030, Strategia leśna

Panel III był moderowany przez **poseł Teresę Pamułę**, będącą członkiem parlamentarnej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Dyskusja toczyła się wokół kwestii działań, jakie powinny podjąć państwa Unii Europejskiej, a w szczególności państwa obszaru karpackiego, aby dostosować gospodarke i rolnictwo do strategii przygotowanych przez Komisję Europejską.

Janusz Wojciechowski, komisarz UE ds. rolnictwa, rozpoczął swoją wypowiedź od omówienia fenomenu gospodarstw rolnych na Podkarpaciu, których średnia wielkość wynosi 5 ha (w Polsce średnia wielkość gospodarstwa to 11 ha, w Europie – 16), a mimo to ich wyniki produkcyjne są zadziwiająco dobre. Komisarz zwrócił uwagę, że województwo podkarpackie notuje najniższy ze wszystkich regionów w Polsce poziom użycia nawozów mineralnych, a do tego wyższe plony niż regiony o lepszych jakościowo ziemiach, zatem lepsza produktywność niekoniecznie musi być związana z intensyfikacją produkcji czy użyciem dużej ilości chemii, pestycydów.

Następnie Janusz Wojciechowski powrócił do głównego tematu dyskusji. Opowiedział o Zielonym Ładzie, który jest objęty dwiema strategiami – strategią „od pola do stołu” oraz strategią ochrony bioróżnorodności. Pierwsza z nich zakłada dostarczanie lokalnego przetwórstwa na lokalny rynek. Druga ma zaś doprowadzić do zmniejszenia zużycia pestycydów (środków ochrony roślin o 50 proc., nawozów chemicznych o 20 proc.) oraz zachęcić do tworzenia gospodarstw ekologicznych.

Rolnictwo ekologiczne jest dzisiaj ogromną szansą dla takich regionów, jak właśnie regiony górskie, jak Podkarpacie, jak regiony po obu stronach Karpat. To jest doskonała propozycja dla rolnictwa, które ma niewielkie szanse konkurować z masowym, intensywnym czasami, przemysłowym rolnictwem, jakie obserwujemy w Europie. Ale przy odpowiednio ukierunkowanym

wspieraniu, przy pomocy funduszy z UE, które są bardzo duże na ten cel, przede wszystkim takie regiony mogą skorzystać na tej transformacji.

Viorel Gherciu, minister rolnictwa i przemysłu spożywczego Republiki Mołdawii, wskazał, że rolnictwo odgrywa ważną rolę w gospodarce Mołdawii – wraz z przemysłem przetwórczym stanowi ono ponad 20 proc. PKB. Minister odniósł się do krajowej strategii rozwoju rolnictwa i środowiska wiejskiego, która ma na celu utworzenie gospodarstw ekologicznych i przeznaczenie pod uprawy ekologiczne ok. 20–25 proc. terenów uprawnych.

Udzielimy niezbędnego wsparcia rolnikom, którzy wdrożą praktyki i technologie zapewniające rozwój tego sektora w sposób zrównoważony. Będziemy chcieli rozwijać rolnictwo ekologiczne dzięki udzielaniu dotacji nie tylko na okres przejścia, lecz także i na później. Republika Mołdawii jest zainteresowana rozwojem tego kierunku. Chcemy współpracować jak najściślej z naszymi kolegami z Unii Europejskiej.

Jak podkreślił Viorel Gherciu, ten kierunek jest wspierany przez mołdawski rząd z wielu przyczyn – począwszy od zmniejszonego wpływu na środowisko, poprzez oferowanie zdrowych produktów konsumentom, aż po neutralizację emisji dwutlenku węgla.

Petr Jílek, wiceminister odpowiedzialny za Sekcję Rolnictwa Ekologicznego oraz Badań i Rozwoju w Ministerstwie Rolnictwa Republiki Czeskiej, w odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób zachęcić czeskich rolników do przekształcenia gospodarstw w ekologiczne, stwierdził, że potencjał wzrostu takich gospodarstw w kraju zależy od preferencji konsumentów na rynku, a także od poziomu wsparcia przez rząd.

Rolnictwo ekologiczne to ważna część naszego rolnictwa. Na razie mamy mniej więcej 5 tys. takich gospodarstw, które zarządzają 15 proc. gruntów. I jest tutaj duży potencjał wzrostu (...). Rolnictwo ekologiczne jest pozytywne dla bioróżnorodności, gdyż nie wpływa negatywnie na populację zwierząt i roślin (...). W moim odczuciu badania będą miały bardzo dobry wpływ na rozwój rolnictwa ekologicznego – przynoszą nową wiedzę, nowe technologie do praktyk gospodarowania i umożliwiają zwiększenie produktywności.

Zsolt Feldman, sekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa Węgier, odniósł się do wyznaczonego w Zielonym Ładzie celu zwiększenia obszarów upraw ekologicznych do 25 proc. i poinformował, że na Węgrzech w ubiegłym roku wskaźnik ten wyniósł

Janusz Wojciechowski – komisarz UE ds. rolnictwa

6,1 proc. – przez 5 lat udało się zatem podwoić obszary ekologiczne (wcześniej bowiem wskaźnik ten wynosił 3 proc.). Zsolt Feldman zaznaczył, że Węgry chcą utrzymać zrównoważony rozwój i do 2030 roku znów podwoić te obszary. Cel jest możliwy do wykonania, ale konieczne jest stworzenie do tego odpowiednich warunków. Najważniejsza jest wiedza, która pomoże w racjonalnym gospodarowaniu ekologicznym.

Trzeba doskonale wiedzieć, jakich środków używać, jak utrzymać zrównoważony rozwój i uzyskać odpowiednią ilość plonów – czyli wymaga to ogromnej wiedzy rolniczej. Musi być stworzona sieć, która dostarcza tej wiedzy, pomaga tym ludziom racjonalnie gospodarować w stylu ekologicznym. I musimy wzmocnić te elementy oraz udzielić wszelkiego wsparcia ekogospodarstwu. Właśnie dlatego uruchamiamy 3-letni program, poświęcamy na to 115 mln euro i mamy nadzieję, że tych 5 tysięcy rolników z grupy 165 tys. rolników, którzy mają uprawy na wysokim poziomie, dostanie właściwą pomoc.

Anna Gembicka, sekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi RP, odpowiedziała na pytanie o sposób przygotowywania rolników do wdrożenia nowej perspektywy finansowej oraz o planowane rozwiązania w sferze rolnictwa. Sekretarz

stanu wskazała, że na etapie przygotowawczym krajowego planu strategicznego postawiono na szerokie konsultacje z rolnikami, z sektorem rolno-spożywczym, organizacjami branżowymi i związkami zawodowymi rolników. Wdrożono doradztwo szkoleniowe i informacyjne, a także doradztwo indywidualne dla rolników.

Wiemy, że w związku z tymi ekoschematami i koniecznością zastosowania pewnych nowych metod, jak również wykorzystania nowoczesnych technologii w zakresie nawożenia czy nawadniania będzie konieczne przekazanie, w kompleksowy sposób, tej wiedzy rolnikom (...). Myślę, że ważnym komponentem jest właśnie kwestia zastosowania rolnictwa precyzyjnego – nowoczesnych technologii – do tego, byśmy byli w stanie odpowiedzieć na wyzwania środowiskowe.

Edward Siarka, sekretarz stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska RP, odpowiedział na pytanie odnoszące się do ostatnich założeń, jakie ukazały się w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego dotyczącym udostępniania na rynku unijnym niektórych towarów i produktów związanych z wylesieniem czy degradacją lasu. Sekretarz stanu zwrócił uwagę, że we wspomnianym rozporządzeniu istotne jest to, że Komisja Europejska chce podporządkować całość polityki leśnej celom polityki klimatycznej.

Ten kierunek jest dla nas o tyle dyskusyjny, że oznacza w warunkach polskich odejście od tego, co my nazywamy zrównoważoną gospodarką leśną. Podporządkowanie polityki leśnej, ale i w pewien sposób rolnej (...) rodzi poważne zagrożenia dla nas (...), prowadzące de facto do wielu ograniczeń (...). W gospodarstwie ekologicznym jest dla nas wszystkich duża szansa, ale zarówno w gospodarce rolnej, jak i leśnej wszelkie biurokratyczne obciążenia (które się pojawiają we wszystkich tych dokumentach), pilotowanie tych spraw z poziomu urzędników brukselskich może powodować nie tylko dodatkowe obciążenia administracyjne, ale może również doprowadzić do skutków takich, że wiele produktów europejskich, dzisiaj już produkowanych w sposób zrównoważony, może wypaść z rynku, gdyż przestaną być konkurencyjne.

Anna Paluch, wiceprzewodnicząca Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Sejmu RP, zwróciła uwagę na brak w krajach UE spójności w rozumieniu terminu „ochrona ściśła” i podkreśliła, że jeśli ujęte w strategii bioróżnorodności przepisy i definicje nie będą porównywalne we wszystkich krajach UE, to mogą pojawić się trudności z właściwą realizacją tej ochrony.

Jest postulat, żeby 30 proc. terenu objąć ochroną, z czego 1/3, czyli 10 proc. obszaru kraju, objąć ochroną ściśłą. W Polsce, która dba o ochronę przyrody i która ma 23 parki narodowe

Od lewej: Teresa Pamuła, Janusz Wojciechowski, Anna Paluch, Jan Tabor

i niezliczoną liczbę rezerwatów, około 1 proc. powierzchni (...) obejmuje parki narodowe, przy czym nie wszędzie obowiązuje ochrona ścisła, bo w wielu rezerwach prowadzi się ochronę czynną (...). Druga sprawa jest taka, że u nas jest 1 proc. rezerwatów, na Słowacji obszarów parków narodowych jest więcej, ale rygory są zupełnie różne, bo określa to ustawa o ochronie przyrody.

Jak powiedział **Martin Kováč, sekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi Republiki Słowackiej**, Słowacja utożsamia się z poglądem, że Europejski Zielony Ład kryje w sobie potencjał, który sprzyja zrównoważonemu rozwojowi gospodarczemu oraz ochronie środowiska, np. obniżaniu ryzyka zmian klimatycznych. W tym kontekście zasoby naturalne, takie jak gleba czy woda, stają się nie tylko narzędziami upraw, lecz także ważnym regulatorem naturalnych procesów – dlatego wymagają one szczególnej uwagi.

Do 2023 roku musimy ograniczyć zawartość metali ciężkich w wodzie, wypracować nowe metody gospodarowania, zmniejszyć erozję, ale również zadbać o zasoby wodne i dobrą strukturę gleby. Aby mówić o zrównoważonych cyklach rolnych, musimy mieć zbilansowane zasoby.

Każdy kilometr kwadratowy ziemi jest ważny i decyduje o procesach hydrologicznych. (...) Obecnie gleba jest „bankiem”, który zbiera zanieczyszczenia.

Sorin Moisă, sekretarz stanu w Ministerstwie Rolnictwa Rumunii, odniósł się do planu strategicznego Rumunii. Wskazał na potrzebę wsparcia rolników i środowiska rolnego oraz podkreślił znaczenie właściwego wykorzystania gleby, zmniejszania użytkowania substancji chemicznych, kontrolowania źródeł zanieczyszczenia oraz zapewnienia dostaw żywności dla obywateli. Sorin Moisă zaznaczył również, że ważne miejsce w polityce Rumunii dotyczącej gospodarowania zajmują pokolenia rolników do 40. roku życia.

Rumunia potrzebuje większej liczby młodych rolników – i to jest problem, z którym boryka się cała UE. Chcemy, by nowe pokolenie rolników przeszło na gospodarowanie ekologiczne, ale również stworzyło rolnictwo odporne na wszelkie wyzwania w przyszłości. Chcemy też włączyć młode pokolenie rolników do nowego programu, w ramach którego przełączymy znaczące środki na uruchomienie rolnictwa ekologicznego.

Jan Tabor, p.o. zastępcy dyrektora generalnego Lasów Państwowych ds. gospodarki leśnej, odniósł się do kwestii bioróżnorodności i leśnictwa. Podkreślił, że wiele działań zainicjowanych w ramach Zielonego Ładu jest cennych i potrzebnych – zwiększanie lesistości to najbardziej efektywny sposób wiązania dwutlenku węgla, a ochrona zasobów wodnych ma obecnie kluczowe znaczenie zarówno z perspektywy gospodarowania, jak i ochrony środowiska.

Im wyższe będą temperatury, tym większe będzie parowanie, tym większy będzie deficyt, tym większy będzie problem z suszą. Lasy mają szczególne właściwości retencjonowania wody w ekosystemie, dlatego już w programie Horyzont zapisaliśmy, jakby wyprzedzająco, że będziemy w lesie zatrzymywać wodę. Nie mówimy tu też tylko o działaniach z zakresu małej retencji (...), ale również o zatrzymywaniu wody w siedliskach bagiennych. Po pierwsze ta woda zostaje, przesiąka do ekosystemu, zasila wody gruntowe. Po drugie nawodniona gleba nie rozkłada się i nie emituje dwutlenku węgla. Mamy więc dwa elementy w jednym działaniu.

Odbudowa gospodarek regionu karpackiego po kryzysie gospodarczym

Panel IV był moderowany przez **wiceprezesa Zarządu Banku Polskiego S.A. Jerzego Kwiecińskiego**, który na wstępie odniósł się do obecnej sytuacji pandemicznej na świecie. Jak podkreślił moderator, z jednej strony jesteśmy świadkami największej pandemii od 100 lat (czyli od czasu, gdy przez świat przetoczyła się grypa hiszpanka), a z drugiej strony obserwujemy największy kryzys gospodarczy od II wojny światowej.

Zanim Jerzy Kwieciński oddał głos zaproszonym gościom, wysłuchano **przesłania Elisy Ferreiry, komisarz UE ds. spójności i reform**, która w swoim wystąpieniu mówiła o polityce spójności.

Poprzez politykę spójności zawsze (...) zachęcaliśmy do bieżącej współpracy pomiędzy regionami Karpat, samorządami oraz społeczeństwami obywatelskimi. Dzięki polityce spójności możemy upewnić się, że żaden region nie pozostaje w tyle po okresie covidowym.

Komisarz dodała, że 23 mld euro z funduszy awaryjnych przeznaczono na zakup sprzętu medycznego oraz na zapewnienie – dzięki specjalnym dotacjom – ciągłości biznesu i zatrudnienia. Poinformowała również o uruchomieniu nowych programów, które wesprą inwestycje w regionach całej Europy. Następnie komisarz Ferreira zwróciła się do mieszkańców Karpat, aby podejmowali w szczególności trzy rodzaje inwestycji: w biznes i przedsiębiorczość, w infrastrukturę publiczną oraz w ochronę natury.

Piotr Arak, dyrektor Polskiego Instytutu Ekonomicznego, poinformował, że w drugim kwartale ubiegłego roku udało się odbudować polską gospodarkę i przywrócić ją do poziomu sprzed pandemii. Dyrektor dodał, że gospodarka Polski od 2020 roku skurczyła się o 2 proc. W minionym roku nasz kraj miał najniższą (obok

Od lewej: Jerzy Kwieciński, Piotr Arak, Ján Hudacký

Szwecji i Danii) recesję. Dyrektor Arak podkreślił, że w Polsce środki pomocowe były bezzwrotne. Stwierdził też, że konsekwencją dosyć szybkiej odbudowy gospodarki były tzw. wąskie gardła w globalnej gospodarce.

Wszystkie gospodarki, zarówno w Europie Zachodniej, jak i u nas – w Europie Środkowej, rozwijały się tak szybko (...), że zaplanowane moce produkcyjne na niektóre dobra były niewystarczające. Nikt nie przewidział, że tak szybko te gospodarki wyjdą z tego kryzysu, który był największy od II wojny światowej, i tak szybko konsumenci ruszą do sklepów i zaczną wydawać pieniądze.

Waldemar Buda, sekretarz stanu w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej RP, odpowiedział na pytania o rządowe działania w ramach strategii Polski Łąd i programów z funduszy europejskich oraz o prace nad przygotowaniem i przyjęciem Strategii karpackiej na poziomie Unii Europejskiej. Na początku wspominał o „teście”, jaki zdała Polska, gdy poradziła sobie z rozchwianym rynkiem zatrudnienia. Państwo polskie wprowadziło tarczę finansową, zwolnienia z ZUS, postojowe. Sekretarz stanu podkreślił, że te elementy umożliwiły utrzymanie miejsc pracy. Dodał, że chociaż

w obecnych czasach walczymy z inflacją, to poziom bezrobocia jest minimalny. Na ten cel przeznaczono środki zarówno krajowe, jak i europejskie. Waldemar Buda mówił również o rozpoczęciu pracy nad przygotowaniem makroregionalnej strategii dla Karpat. Podkreślając jej wyjątkowe znaczenie, odniósł się do współpracy między regionami karpackimi, która, jak powiedział, jest naturalna i niewymuszona, a jej wspólnym mianownikiem są Karpaty.

Jan Sarnowski, były wiceminister finansów RP, odniósł się do problemu inflacji. Stwierdził, że jest ona zjawiskiem globalnym.

W październiku ubiegłego roku pierwsze kraje Unii Europejskiej zaczęły wdrażać u siebie programy mające na celu ograniczenie strat, jakie by mogły ponieść osoby najbardziej wrażliwe na wzrost cen, szczególnie osoby najmniej zarabiające, emeryci, renciści. (...) Polski rząd równoległe do wdrażania programów w innych krajach Unii Europejskiej oraz naszego regionu (...) realizował własne projekty w tym zakresie.

Jan Sarnowski podkreślił, że w Polsce obniżono VAT na gaz ziemny, energię elektryczną, ciepło systemowe oraz akcyzę na kluczowe surowce energetyczne. Wprowadzono także zerową stawkę VAT na żywność i nawozy oraz obniżono VAT na paliwo.

Ján Hudacký, konsul honorowy RP w Preszowie, zapytany o wyjście Słowacji z kryzysu gospodarczego 2020 roku stwierdził, że gospodarkę jego kraju uratowały wielki przemysł, wielkie przedsiębiorstwa, których rozporządzenia rządu nie dotyczyły. Podkreślił również, że stopień bezrobocia w czasie tego kryzysu wzrósł tylko o 1 proc. Przyznał, że zważywszy na to, że Słowacja nigdy nie miała doświadczenia z tak dużym kryzysem, jest to dobry wynik. W najgorszej sytuacji znalazła się turystyka i gastronomia, wobec których ograniczenia rządu były bardzo restrykcyjne, ale – jak podkreślił konsul – dzięki składkom społecznym przedsiębiorstwa działające w tych branżach udało się uratować. Konsul wskazał również, że przemysł samochodowy oraz budowa maszyn przynosiły dochody, które pozwoliły w 2021 roku zaobserwować wzrost gospodarczy. Ján Hudacký mówił także o wysokiej obecnie inflacji. Dodał, że wpływ na nią miały ceny energii.

Ceny energii były spowodowane nie tylko rosyjską polityką dotyczącą dostaw gazu (...), lecz także bezsensowną, wysoką, ambicyjną polityką energetyczną Komisji Europejskiej.

Na zakończenie konsul zwrócił uwagę, że aby obniżyć poziom inflacji w kraju, dobrym wyjściem byłoby obniżenie VAT od niektórych towarów, tak jak robi to Polska.

Od prawej: Zygmunt Berdychowski, Ján Hudacký, Piotr Arak, Jerzy Kwieciński

Zygmunt Berdychowski, przewodniczący Rady Programowej Forum Ekonomicznego, udzielił odpowiedzi na pytanie o to, jak w czasie kryzysu radzą sobie firmy. Według przewodniczącego największym wyzwaniem dla przedsiębiorców nie jest wzrost gospodarczy, lecz przede wszystkim bezpieczeństwo.

Jesteśmy świadkami odejścia w historię geostrategicznego paradygmatu, obowiązującego od wielu setek lat, według którego ten, kto ma technologie, tak naprawdę jest konsumentem nadwyżki (...). Przede wszystkim dotyczy to świata zachodniego, bo to głównie tu powstawały technologie, które pchały nas do przodu.

Przewodniczący przedstawił sytuację państw, które dysponują surowcami, np. Chin czy Rosji, i które mają świadomość, jak wielka jest waga tych surowców, dlatego chcą brać udział w podziale korzyści.

Państwa te nie zgodzą się na układ, jaki dotychczas był naszym udziałem, udziałem świata zachodniego – że z tytułu technologii zgarnialiśmy całą pulę. Musimy siadać do stołu i z nimi rozmawiać.

Mihaly Khariy, dyrektor Centrum na rzecz Transformacji, wypowiadał się na temat sytuacji gospodarczej w Ukrainie. Na wstępie swojego przemówienia podkreślił, że rozwój ekonomiczny regionu jest uzależniony od wybuchu wojny z Rosją. Jednocześnie dodał, że Ukraina *de facto* już od 2014 roku znajduje się w stanie wojny.

Ukraina jest centrum globalnego konfliktu między demokracjami zachodnimi a agresywnym reżimem rosyjskim. Sukces Ukrainy ma podstawowe znaczenie dla utrzymania demokracji i stabilizacji na świecie.

Dyrektor poinformował o popierającej Ukrainę koalicji zachodnich państw, na czele której stoi USA. Wspomniał również o krajach „wielkiej siódemki”, które wspierają Ukrainę, pomagają jej na polu ekonomii, dostarczają broń oraz rozważają nałożenie dodatkowych sankcji na Rosję. Mówił także o wizytach w Ukrainie przywódców krajów partnerskich. Podkreślił, że dzięki wsparciu geopolitycznemu państwo to może skoncentrować się na wspólnej wizji transformacji.

Władysław Ortyl, marszałek województwa podkarpackiego, odniósł się do sytuacji gospodarczej w Karpatach i do opracowywanej Strategii karpackiej.

Strategia karpacka może stać się instrumentem do odbudowy gospodarki w Karpatach (...), do rozwoju gospodarki karpackiej szczególnie w obszarze turystyki.

Marszałek mówił o istniejącej na Podkarpaciu tarczy antykryzysowej, zasilanej z funduszy UE. Wspomniał, że region otrzymuje środki z Krajowego Planu Odbudowy oraz z programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia.

Głos w dyskusji zabrał również **prof. Marcin Szewczak – z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II** – który mówił o zjawisku deprecjacji euroregionu.

Euroregiony, zwłaszcza jeśli chodzi o obszar Europy Środkowo-Wschodniej, nie funkcjonują w takim wymiarze, w jakim mogłyby funkcjonować, i ten ich potencjał nie jest do końca wykorzystywany. Idzie za tym postulat, aby te euroregiony miały wspólny mechanizm, który będzie wyzwał społeczeństwo obywatelskie czy to wszystko, co w regionie karpackim może wzmocnić gospodarkę w odbiciu popandemicznym.

Następnie profesor mówił o mikroprojektach, które pozwolą na to, aby właśnie euroregiony były instrumentami zarządzającymi odpowiednimi funduszami.

Fragment trasy transforogarskiej, Rumunia

Młodzi czempioni – twórcy przyszłości Europy Środkowej: innowacja, kreatywność, wynalazki

Panel V był moderowany przez **Roberta Göncziego, asystenta badawczego w Instytucie Badań nad Migracjami w Budapeszcie.**

Patryk Pijanowski, założyciel Nebucode oraz twórca aplikacji TherapyCave, opowiedział o swojej drodze do sukcesu w dziedzinie techniki druku 3D i o pierwszych konferencjach, które organizował na ten temat. Dzięki temu w wieku 18 lat ma dwie firmy, które mogą funkcjonować na całym świecie. Wskazał też na swój projekt TherapyCave, który ułatwia skontaktowanie się ze specjalistami zdrowia psychicznego w czasie pandemii. Patryk Pijanowski podkreślił, że Polska ma potencjał do prowadzenia działalności gospodarczej, a Polaków cechują odważne wizje i kreatywność.

To chyba jest najważniejsze. Mamy też świetnych programistów – cała Europa Wschodnia. (...) To jest duży plus, pozwala nam na rozwój i na szybszą ekspansję.

Michał Styczyński, doktorant na Wydziale Biologii Uniwersytetu Warszawskiego, opowiedział o swoich zainteresowaniach naukowych, które rozwija w ramach doktoratu. Są to badania bakterii z Antarktyki, które można w sposób praktyczny wykorzystać w środowisku oraz w różnych gałęziach przemysłu. Michał Styczyński powiedział, że udało mu się m.in. wyizolować związek, który może chronić koralowce. Doktorant ocenił, że Polska pod względem potencjału naukowego może być inspiracją dla krajów regionu. Problemem jest jednak to, że młodzi ludzie nie potrafią pisać projektów naukowych ani pozyskiwać środków na badania.

To jest wyzwanie, żeby szkolić młodych ludzi na uczelniach, jak zdobywać pieniądze. Pieniądze na badania są dostępne i ludzie często nie potrafią ich zdobyć.

Od lewej: Maciej Szymanowski, Robert Göncki, Patryk Pijanowski, Michał Styczyński, Alicja Filiacz, Maksymilian Paczyński, Maciej Trojnar

Alicja Filiacz, zwyciężczyni I konkursu na cyfrowy komiks o legendach podkarpackich, opowiedziała o swoim pomysle na pracę konkursową – były to elementy mitologii słowiańskiej, które zinterpretowała na nowo. Laureatka stwierdziła, że baśnie i legendy polskie mogą stać się inspiracją dla innych krajów.

Przeszukując te wszystkie legendy i baśnie, natrafiłam na wiele wspaniałych opowieści. Ponieważ interesuję się bajkami, animacjami i ilustracjami, to chciałabym powiedzieć, że wiele krajów może zainteresować się i zainspirować kulturą, baśniami. To może być coś, co w branży artystycznej zaciekawi inne kraje.

Maksymilian Paczyński, laureat międzynarodowego konkursu Impact Creators, organizowanego przez firmę Intel (polegającego na stworzeniu projektu, którego podstawą jest sztuczna inteligencja), opowiedział o swojej pracy konkursowej. Stworzył on projekt, który zapobiega zażnięciu za kierownicą – wykrywa fazę mikrosnu u osoby prowadzącej pojazd i alarmuje ją za pomocą dźwięku. Laureat stwierdził, że nie mówi się głośno o młodych, zdolnych naukowcach z Polski i szuka się lepszych za granicą.

Posiadamy wielu wspaniałych ludzi, wiele wspaniałych „mózgów” (...), które są otwarte na wschód, zachód, południe, północ, ale musimy zmienić mentalność.

Według Maksymiliana Paczyńskiego szczególnie ważne jest rozwijanie kreatywności u dzieci.

Maciej Trojnar, trzykrotny laureat olimpiady geograficznej, kapitan polskiej reprezentacji na National Geographic World Championships, opowiedział o swojej inspiracji do wspierania młodych osób. Współtworzył on program stypendialny, który pozwala uczniom spotykać się na warsztatach prowadzonych przez doświadczone osoby reprezentujące poszczególne dziedziny nauki. Oprócz stworzenia możliwości rozwijania pasji oraz bezpośredniego kontaktu z mentorami celem programu jest dostrzeżenie zdolnych osób i wsparcie ich w rozwoju zainteresowań. Maciej Trojnar stwierdził, że należy stworzyć narzędzia do tego, żeby młodzi ludzie, zdobywający wiedzę za granicą, wracali do Polski i przykładali się do polskiego sukcesu.

Maciej Trojnar – trzykrotny laureat olimpiady geograficznej, kapitan polskiej reprezentacji na National Geographic World Championships

Kościół pw. św. Michała Archanioła, Dębno Podhalańskie, Polska

Inni mogą uczyć się od nas pomysłowości i elastyczności, a my możemy i powinniśmy uczyć się od innych budowania struktur i przestrzegania procedur. Myślę, że z jednej strony to nasz największy atut, a z drugiej strony największa słabość. Można powiedzieć, że nie da się tego połączyć, ale właśnie naszym zadaniem jest ten „ogień z wodą” – uporządkowanie z kreatywnością – połączyć.

Uniwersytety i ich społeczne otoczenie

Panel VI poprowadził **przewodniczący Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej Jan Draus**, który we wstępie do dyskusji zwrócił uwagę na społeczną odpowiedzialność uniwersytetów nie tylko w ramach danego regionu czy państwa, lecz także na arenie międzynarodowej.

Ștefan Purici, prorektor ds. relacji międzynarodowych Uniwersytetu Stefana Wielkiego w Suczawie, potwierdził tezę, że pandemia COVID-19 wygenerowała nowe wyzwania dla uniwersytetów – zwiększyła ich odpowiedzialność społeczną i postawiła je przed koniecznością wdrożenia praktycznych rozwiązań. Wskazał również konkretne działania, jakie wśród społeczności lokalnej i z pomocą instytucji koordynujących walkę z pandemią podjęła reprezentowana przez niego uczelnia.

Uniwersytet Stefana Wielkiego w Suczawie był jedynym uniwersytetem rumuńskim, który, pomimo braku wydziału medycznego, prowadził projekt dotyczący sekwencjonowania genomu SARS-CoV-2. Jest to uniwersytet, który stworzył oprogramowanie dla służby zdrowia w Rumunii ewidencjonujące osoby chore na COVID-19 dzięki wykorzystaniu badań naukowych poświęconych rozprzestrzenianiu się choroby. Było to związane również ze stworzeniem dla lokalnego szpitala sprzętu do dezynfekcji. W złożonych sytuacjach potrzebne są śmiałe odpowiedzi (...). Również uniwersytety (...), kiedy mierzą się z różnymi wyzwaniami w zakresie społecznym i zdrowotnym, muszą odpowiadać bardzo twardo i śmiało.

Prorektor Purici powiedział następnie, że Uniwersytet Stefana Wielkiego na gruncie współpracy pomiędzy regionami Karpat uczestniczył w finansowanym przez Sejm RP projekcie Collegium Carpathicum, w ramach którego nauczyciele akademicy z obszaru karpackiego dzielili się swoimi doświadczeniami ze studentami z Rumunii. Prorektor wspomniał również, że jego uczelnia wraz z uniwersytetami ze Słowacji, Węgier i Ukrainy zaangażowała się we współpracę transgraniczną.

Od lewej: Piotr Pilch, Stefan Purici

Igor Tsependa, rektor Przykarpackiego Uniwersytetu Narodowego im. Wasyla Stefanyka, ustosunkował się do wypowiedzi moderatora dotyczącej idei utworzenia Uniwersytetu Karpackiego.

Inicjatywa Collegium Carpathicum (...) to dobry początek, m.in. dlatego, że udało się połączyć uniwersytety państw Grupy Wyszehradzkiej, Ukrainy, Rumunii, które pozwalają nam nawiązać relacje między badaczami, studentami. Pierwsze próby działań, jakie udało nam się podjąć jeszcze przed pandemią (która nie dała nam ich w pełni zrealizować), pokazują, że faktycznie jesteśmy na bardzo dobrej drodze.

W odniesieniu do społecznej odpowiedzialności uniwersytetów rektor Tsependa przywołał polsko-ukraiński projekt – który ma zostać sfinalizowany w bieżącym roku w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska–Białoruś–Ukraina – nakierowany na dostosowanie byłego obserwatorium badawczego na górze Pop Iwan do potrzeb centrum ratownictwa górskiego.

Jan Malicki, dyrektor Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego, kontynuował temat podjęty przez swojego poprzednika i przypomniał, że odbudowa obserwatorium na górze Pop Iwan rozpoczęła się w 2012 roku.

Kiedy były podejmowane pierwsze działania (a także w kolejnych latach) uznawano Malickiego i Tsepędę za ludzi szalonych, w najserdeczniejszym ujęciu tego słowa. Na szczęście uznawano, że jesteśmy szlachetnymi szaleńcami. I oto projekt uda się doprowadzić do końca. Mało tego, wraz z rektorem Tsepędą ufamy, że już od 2024 roku zaczną działać Międzynarodowe Centrum Naukowe „Obserwatorium” (tam na górze, w gmachu) i że (...) zaczną ona działać jako stacja naukowa oraz wspomniana stacja ratownictwa górskiego i Polsko-Ukraińska Szkoła Ratownictwa Górskiego.

Oleh Skrynyk, kierownik projektu badawczego na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, stypendysta Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, opowiedział o sprzęcie, jaki będzie zainstalowany w Międzynarodowym Centrum Naukowym „Obserwatorium”, m.in. o planowanej stacji meteo.

Stacja ma posiadać nadajnik GPS, panele słoneczne oraz baterie, a w dalszej perspektywie ma być włączona do sieci WMO i mieć czujniki wiatru zainstalowane na maszcie o wysokości 10 m. Z bazowych parametrów meteorologicznych stacja będzie mierzyć: ciśnienie powietrza, prędkość i kierunek wiatru, temperaturę i wilgotność powietrza, opady, a także grubość pokrywy śnieżnej oraz temperaturę gleby. Z rzeczy bardziej zaawansowanych zainstalowany będzie bilansomierz służący do mierzenia równowagi promieniowania słonecznego. W Polsce tylko 17 stacji mierzy promieniowanie słoneczne.

Piotr Pilch, wicemarszałek województwa podkarpackiego, w pierwszej części swojej wypowiedzi poinformował o czterech projektach zrealizowanych z inicjatywy Samorządu Województwa Podkarpackiego, których głównym partnerem zagranicznym była Państwowa Służba Ukrainy ds. Sytuacji Nadzwyczajnych w Obwodzie Iwano-Frankowskim.

W tych czterech projektach, które skierowaliśmy do Ministerstwa Spraw Zagranicznych, do programu Polska Pomoc Rozwojowa, udało się uzyskać ponad 1 mln 100 tys. złotych – potężne środki, które w ponad połowie (bo około 600 tys.) zostały skierowane na potrzeby inwestycyjne (...). Pozostałe środki, co warto powiedzieć, przeznaczono na wspólne szkolenia naszych służb ratowniczych GOPR i służb GOPR strony ukraińskiej. I to były szkolenia bardzo ważne (...), z zakresu mapowania, udzielania pierwszej pomocy, w ogóle udzielania pomocy (...). Trzeba powiedzieć również, że został zakupiony bardzo ważny, specjalistyczny sprzęt.

Jan Draus – przewodniczący Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej

W drugiej części wypowiedzi wicemarszałek Pilch mówił o wsparciu podkarpackich uczelni, realizowanym na kilku płaszczyznach. Przede wszystkim promowani są studenci z Podkarpacia, którzy zdecydowali się na kontynuowanie nauki na uczelniach w tym regionie. W planach jest również utworzenie szpitala uniwersyteckiego, aby studenci medycyny mogli być odpowiednio szkoleni.

Na zakończenie panelu o głos poprosił **Dawid Lasek, wiceprezes Stowarzyszenia Euroregion Karpacki**, który podkreślił ogromną rolę uniwersytetów w rozwijaniu regionu karpackiego. Wskazał on, że należy poszukiwać odpowiednich form współpracy ze światem akademickim oraz pewnego rodzaju rozwiązań kooperacyjnych dla istniejących instytucji, co umożliwi wykorzystanie wiedzy naukowej w rozwoju Karpat.

Euroregion przyszłości to euroregion zbudowany na wiedzy (...). Dlatego przez kolejne lata funkcjonowania Stowarzyszenie Euroregion Karpacki będzie podejmować wiele wysiłków na rzecz konstruowania struktur. I nie wyobrażamy sobie, żebyśmy to robili bez uczelni (...). Temat Europy Środkowej jest tematem dzisiaj niezbywalnym. W dyskusji o Polsce, o Słowacji, o Węgrzech, o Czechach. My się nie możemy dać wykluczyć albo zepchnąć do roli międzymorza między Zachodem a Wschodem (...). Musimy więc szukać rozwiązań, wykorzystując entuzjazm, poparcie polityczne i nasze kontakty osobiste. Każdy ma tutaj swoją rolę do odegrania.

Wydarzenie specjalne

Prezentacja możliwości inwestycyjnych w ramach Funduszu Trójmorza oraz Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład

Jednym z ostatnich punktów konferencji była prezentacja dotycząca możliwości inwestycyjnych w ramach Funduszu Trójmorza oraz Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład, przedstawiona przez Grzegorza Łyczkę – dyrektora ds. rozwoju relacji społecznych w Banku Gospodarstwa Krajowego, Piotra Olszówkę – dyrektora ds. rozwoju relacji społecznych w BGK oraz Piotra Karnkowskiego – dyrektora zarządzającego Pionem Rynków Finansowych i Kapitałowych w BGK. Głos zabrał również Dawid Lasek – wiceprezes Stowarzyszenia Euroregion Karpacki.

Od lewej: Piotr Pilch, Grzegorz Łyczko, Piotr Olszówka, Dawid Lasek

W pierwszej kolejności podsumowano I edycję pilotażowego Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład w ramach Rządowego Funduszu Polski Ład, który jest realizowany poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez BGK. Program ten jest skierowany do jednostek samorządu terytorialnego. Jego celem jest zarówno bezzwrotne dofinansowanie inwestycji publicznych realizowanych przez gminy, powiaty, miasta i województwa w całej Polsce, jak i realizacja priorytetowych kierunków transakcyjnych zwiększających produktywność, efektywność ekonomiczną oraz atrakcyjność przedsięwzięć JST. Planowanym efektem programu jest pobudzenie aktywności inwestycyjnej JST, rozwój lokalnej przedsiębiorczości, poprawa warunków życia obywateli, powstawanie nowych miejsc pracy, wsparcie zrównoważonego rozwoju, a także efektywne zaangażowanie sektora finansowego. W pierwszej edycji przyznano 24 mld zł. Analiza wniosków wykazuje, że najwięcej potrzeb jest w infrastrukturze drogowej. Na drugim miejscu znalazła się infrastruktura wodno-kanalizacyjna, a na trzecim infrastruktura społeczna związana z edukacją, sportem, turystyką. Duże zainteresowanie I edycją programu przyczyniło się do jego kontynuowania. Obecnie są realizowane edycje II – 20 mld zł oraz III – 2,5 mld zł.

Jako drugi program omówiono Fundusz Trójmorza, którego pomysłodawcą, współzałożycielem i inwestorem jest BGK. Jak podkreślił Piotr Karnkowski, jest to program prowadzony w skali międzynarodowej, obejmujący 3 morza, 12 państw, które łączy jeden wspólny cel – przyspieszenie rozwoju gospodarczego dzięki zapewnieniu nowoczesnej infrastruktury oraz poprawie łączności i współpracy w całym regionie na osi północ-południe, skupienie się na inwestycjach typu *greenfield*, wspieranie inwestycji w długoterminowe aktywa o kluczowym znaczeniu dla łańcuchów dostaw. Docelowymi sektorami dla Funduszu są: energetyka, transport, infrastruktura cyfrowa. Potencjalnymi inwestorami mogą być instytucje państw Trójmorza, międzynarodowe instytucje finansowe oraz prywatni inwestorzy. Docelowa wielkość Funduszu to 3–5 mld euro.

Jako ostatni głos zabrał Dawid Lasek, który przybliżył temat pozyskiwania środków z programu współpracy przygranicznej na obszarze Trójmorza. Wiceprezes powiedział:

Dzisiaj nie ma jednego instrumentu, który by pozwolił wspierać taką współpracę miękką, instytucjonalną, międzyludzką, organizacyjną na obszarze Trójmorza. A to będzie decydować i determinować budowę świadomości, współodpowiedzialności za wyzwania, które stoją przed tym obszarem.

Dawid Lasek – wiceprezes Stowarzyszenia Euroregion Karpacki

Dawid Lasek mówił o programie Interreg, przeznaczonym dla obszarów przygranicznych, które mają podobne problemy (depopulacja, brak infrastruktury, brak pomysłu na rozwój), ale brakuje im wspólnych rozwiązań. Wiceprezes przypomniał, że obecnie na obszarze Trójmorza jest kilkadziesiąt regionów i euroregionów i – jak dodał – potrzebują one „reanimacji”, w związku z czym są przygotowywane rozwiązania o charakterze uniwersalnym. Dawid Lasek wspominał również o transgranicznych obszarach funkcjonalnych, wspieranych przez Komisję Europejską, które oferują pomoc regionom przygranicznym. Wiceprezes zwrócił uwagę na ogromny potencjał turystyczny tych obszarów. Na koniec swojej wypowiedzi wspominał o funduszach na współpracę polsko-słowacką w dziedzinie turystyki, jakimi dysponuje Stowarzyszenie Euroregion Karpacki (będzie można aplikować o mikroprojekty do 80 tys. euro), oraz o podjętych krokach w sprawie powrotu Polsko-Ukraińskiego Funduszu Spójności na Podkarpacie.

Przetęcz Synewyr, Karpaty, Ukraina

Wydarzenie specjalne

Ogłoszenie wyników konkursu komiksowego „Legendy Podkarpacia”

Cyfrowa Europa Karpat to inicjatywa realizowana przez Sejm RP i Centrum GovTech w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Jej celem jest zwiększenie rozpoznawalności i podnoszenie atrakcyjności regionu karpackiego, zbudowanie świadomości regionalnej wśród społeczności lokalnej i turystów, a także zwrócenie uwagi na Europę Karpat.

Cyfryzacja jest jedną z podstawowych gałęzi współczesnej gospodarki. Dzięki jej wsparciu śmiało możemy myśleć i działać na szeroką skalę, bez konieczności trzymania

Zwycięzcy konkursu komiksowego „Legendy Podkarpacia”

się sztywno wyznaczonych granic na mapie świata. Rozwiązania technologiczne podnoszą jakość komunikacji i działań, nadają im rozmach i tempo.

Obszar Europy Karpat zwiększa swoje znaczenie również dzięki działaniom mającym ścisłe powiązanie z technologią i cyfryzacją. Nie da się mówić o silnym regionie bez położenia nacisku na zrównoważony rozwój w dziedzinie digitalizacji.

Format Cyfrowej Europy Karpat pozwolił nam na stworzenie wirtualnej makiety Karpat (<https://digitalcarpathians.com/>) oraz zorganizowanie krajowej i międzynarodowej edycji konkursu komiksowego na temat baśni i legend Podkarpacia i Europy Karpat. Równocześnie przygotowujemy się do stworzenia aplikacji turystycznej i przeprowadzenia regionalnego maratonu geocachingowego oraz turystycznego.

Konkurs komiksowy został zorganizowany przez Centrum GovTech w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów we współpracy z Sejmem RP w ramach projektu „Legenda Podkarpacia”, który jest częścią przedsięwzięcia Cyfrowej Europy Karpat. Celem strategicznym tego projektu jest pogłębianie wiedzy na temat legend podkarpackich oraz rozwój umiejętności z zakresu grafiki komputerowej wśród młodzieży.

Zadanie konkursowe polegało na wykonaniu przez uczniów szkół ponadpodstawowych komiksu w technice cyfrowej przedstawiającego legendę związaną z regionem podkarpackim. Najwięcej prac spłynęło od uczniów szkół z Przemyśla, Dębicy, Wielunia i Bydgoszczy. Aż 56 ze 160 złożonych komiksów przesłała młodzież z I Liceum Ogólnokształcącego im. Juliusza Słowackiego w Przemyślu. Jurorzy nie mieli prostego zadania. Poziom konkurencji był wysoki, a każda z prac wyjątkowa i starannie wykonana.

32. edycja konferencji „Europa Karpat” okazała się idealnym miejscem, aby ogłosić zwycięzców i móc wręczyć im nagrody pieniężne. Wyniki ogłosili przewodniczący sejmowej Komisji Spraw Zagranicznych Marek Kuchciński oraz pełnomocnik Prezesa Rady Ministrów ds. GovTech Justyna Orłowska. Osobiste uczestnictwo nagrodzonych okazało się wzmocnieniem całego wydarzenia i pokazało, że nic tak nie łączy jak sztuka.

Zwycięzcy mogli liczyć na nagrody finansowe: 7 tys. zł za zajęcie I miejsca, 6 tys. zł za miejsce II oraz 5 tys. zł za III. Zdecydowano się na wyróżnienie dwóch dodatkowych prac. Podczas wydarzenia zorganizowano również bezpłatne warsztaty lokalne i online z zakresu obsługi programów graficznych, z których skorzystać mogli uczniowie szkół średnich.

Kreatywna formuła konkursu pozwoliła docenić talent młodych Polaków oraz pokazała, że złożony temat cyfryzacji regionu może być przedstawiony lekko i atrakcyjnie.

Ogłoszenie wyników konkursu „Legenda Podkarpacia”, Krasiczyn, 6 lutego 2022 r.

Lista zwycięzców:

1 miejsce (nagroda o wartości 7000 zł) – Alicja Filiacz, praca pt. „Legenda z Zielonej Krainy”;

2 miejsce (nagroda 6000 zł) – Nel Kowalska, praca pt. „Bies i Czady”;

3 miejsce (nagroda 5000 zł) – Marta Kos, praca pt. „Bogini Lasu”.

Nagrody-wyróżnienia (2000 zł) otrzymali Natalia Kowalczyk za komiks pt. „Legenda o cerkwi z dziewiczej góry” oraz Konrad Kaczmarek za pracę pt. „Srogów”.

Sukces krajowej edycji konkursu spowodował, że jeszcze tego samego dnia ogłoszono jego międzynarodową wersję, skierowaną do dziewięciu państw należących do regionu Europy Karpata.

Dokumenty Europy Karpat

1. Memorandum karpackie, 8 września 2011 roku
2. Wnioski przyjęte na konferencji „Europa Karpat” 4–6 września 2012 roku
3. Deklaracja krasiczyńska, 23 lutego 2013 roku
4. Memorandum krynickie, 8 września 2013 roku
5. Deklaracja krynicka, 3 września 2014 roku
6. Deklaracja przemyska, 29 stycznia 2017 roku

Memorandum karpackie, 8 września 2011 roku

Karpaty stanowią ważną część regionalnego bogactwa Europy. Jest to obszar o ogromnych zasobach społecznych, kulturowych i przyrodniczych, a jednocześnie jeden z najbiedniejszych i najmniej dostrzeganych regionów, wymagający skoordynowanego wsparcia w ramach polityki europejskiej. Karpaty mają kilka ważnych atutów.

Po pierwsze łączą one, ponad obecnymi granicami Unii, tereny o strategicznym znaczeniu – od samego rdzenia Europy Środkowej: Polski, Czech, Słowacji, Węgier, przez Ukrainę, po Bałkany wraz z Rumunią i Serbią. Po drugie stanowią one unikatowy zasób środowiska naturalnego, będąc „zielonym kręgosłupem” Europy Środkowej i Wschodniej. Po trzecie jest to region ważny kulturowo i społecznie, który zamieszkuje blisko 20 milionów osób. Karpaty to także obszar problemowy.

Do podstawowych jego słabości należą braki infrastrukturalne, zarówno w zakresie transportu, jak i bezpieczeństwa środowiskowego, brak należytej staranności o zrównoważony rozwój, problemy społeczne, w tym obszary wysokiego bezrobocia. Jeśli nie podejmiemy skoordynowanych działań rozwojowych, ekonomiczne i społeczne

problemy regionu karpackiego będą narastały. Dlatego uważamy, że należy połączyć wysiłki państw, Unii Europejskiej i poszczególnych władz regionalnych w celu wypracowania wspólnej strategii dla Karpat, która wykorzystując atuty tego obszaru, pozwoliłaby przezwyciężyć jego słabości.

Strategia taka, na wzór Strategii dla Morza Bałtyckiego i Strategii Dunajskiej powinna przede wszystkim oprzeć się na synergii pomiędzy istniejącymi już inicjatywami i działaniami podejmowanymi w tym regionie i tym samym stanowić wartość dodaną, nie powodując tworzenia nowych struktur, regulacji czy instytucji.

Chcemy w sposób skoordynowany zabiegać o finansowanie działań na obszarze Karpat, tak by środki – szczególnie pozyskane z budżetu wspólnotowego – nie rozpraszały się, lecz były strategicznie ukierunkowane na wspólne projekty karpackie. Mechanizm nakierowany na finansowanie wspólnych działań służących zrównoważonemu rozwojowi Karpat mógłby powstać w oparciu o wzorce dostarczone zarówno przez obecne unijne makroregionalne strategie rozwoju, jak i przez inicjatywy takie jak europejski program „Przestrzeń Alpejska” (*Alpine Space*).

Ilość istniejących już dobrych praktyk i inicjatyw w regionie Karpat przekonuje nas, że – przy odpowiednio opracowanej strategii – możemy w stosunkowo krótkim czasie osiągnąć pożądane, konkretne efekty nowej inicjatywy, czy to w zakresie współpracy akademickiej („Uniwersytet Karpacki”), środowiskowej, infrastrukturalnej czy międzyregionalnego projektu „Horyzont Karpacki”.

Współpraca taka będzie służyć w szczególności zacieśnianiu więzi między państwami członkowskimi UE a Ukrainą, przyczyniając się do szybszej integracji tego kraju do struktur europejskich. Pierwszym krokiem, który mógłby symbolicznie, ale i praktycznie zaświadczyć o zaangażowaniu polityki europejskiej w region Karpat, byłoby przystąpienie Unii Europejskiej, jako strony, do Konwencji Karpackiej, której sygnatariuszami są obecnie pojedyncze państwa. Unia, uzyskawszy na mocy Traktatu z Lizbony taką zdolność, powinna z niej korzystać właśnie w tego typu inicjatywach.

Naszym wspólnym celem jest powstanie nowej europejskiej makroregionalnej strategii rozwojowej już w ramach przyszłych ram finansowych na lata 2014–2020. Jest to możliwe, przy wsparciu głównych aktorów polityki europejskiej, zarówno na poziomie państw kolejnych prezydentur, jak i Komisji i Parlamentu Europejskiego.

Apelujemy o takie zaangażowanie. Karpaty warte są europejskiej strategii.

Wnioski przyjęte na konferencji „Europa Karpat” 4–6 września 2012 roku

1. Karpaty stanowią region ważny w skali całej Europy. Wsparcie działań rozwojowych w obrębie Karpat może dać impuls wzrostu UE

W przededniu decyzji rozstrzygających o perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2014–2020 podkreślić należy wagę polityki spójności dla realizacji jednego z najważniejszych celów wspólnotowych, jakim jest harmonijny rozwój społeczno-gospodarczy na terenie całej Unii. Wsparcie budżetowe dla działań rozwojowych na terenie Karpat nie tylko przyczyni się do rozwoju gospodarczego UE, wspomóże walkę z bezrobociem i wykluczeniem społecznym, ale także stanowić powinno istotny element poszukiwania nowego potencjału dla odzyskania dynamiki wzrostu.

Nie możemy sobie pozwolić na to, by Europa nie korzystała w pełni z zasobów, jakie znajdują się na terenie Karpat. Dziś jest to utrudnione ze względu na bariery infrastrukturalne, brak właściwych, specjalnie adresowanych, programów wspierających współpracę regionalną i utrudnienia graniczne.

Dlatego naszym celem powinno być dążenie do przewyżczenia tych przeszkód i uruchomienie specjalnych programów współpracy na poziomie lokalnym i regionalnym w ramach przyjętych ram finansowych na lata 2014–2020.

Zachęcamy rządy i samorządy krajów karpaccyckich do podjęcia takich inicjatyw. Mogłyby one stanowić rodzaj „projektów pilotażowych” dla przyszłej makroregionalnej Strategii Karpaccyckiej Unii Europejskiej.

2. Współpraca parlamentów narodowych w formie „Sieci Parlamentarnej Współpracy Karpaccyckiej” powinna stać się ważnym ogniwem współpracy karpaccyckiej

Współpraca w regionie Karpat nie może ograniczać się jedynie do kontaktów rządowych i współdziałania samorządów terytorialnych. Ważnym jej elementem powinny stać się ożywione kontakty parlamentów narodowych. Stanowiąc one mogą istotną płaszczyznę wymiany doświadczeń, wspólnych przedsięwzięć o charakterze między-państwowym oraz uzgadniania polityki w obszarze Karpat.

Te potrzeby zrodziły inicjatywę powołania w parlamentach wszystkich krajów karpaccyckich specjalnych „Karpaccyckich Zespołów Parlamentarnych” (Kół Karpaccyckich lub Klubów Karpaccyckich, zależnie od przyjętego w danym kraju zwyczajnego nazewnictwa). Składałyby się one z parlamentarzystów różnych partii i różnych specjalności merytorycznych, połączonych ideą współpracy karpaccyckiej. Zespoły te, działając razem, utworzyłyby naturalną „Sieć Parlamentarnej Współpracy Karpaccyckiej” i tym samym

Pasma górskie Gorgany, Beskidy, Ukraina

mogłyby stać się osnową merytorycznej współpracy nad szczegółowymi zagadnieniami z zakresu infrastruktury, środowiska, gospodarki czy też kultury.

3. Przedsiębiorczość lokalna powiązana z dobrem wspólnym powinna mieć priorytet przed inwestorami ponadnarodowymi

Obszar Karpat to specyficzny region gospodarczy, w którym inwestycje i rozwój muszą w sposób zrównoważony współistnieć z bogatymi zasobami środowiska naturalnego, będącymi narodowym bogactwem krajów karpaccich. Dlatego też, wspierając rozwój turystyki i związanych z nią różnorodnych usług, należy zwrócić uwagę na zagwarantowanie narodowej własności dóbr przyrodniczych, zwłaszcza parków narodowych, i wspomaganie lokalnych wspólnot, tak by były w stanie sprostać konkurencji ze strony inwestorów ponadnarodowych.

4. Środowisko naturalne Karpat jest składnikiem europejskiego dziedzictwa. W celu jego lepszej ochrony Unia Europejska powinna przystąpić jako Strona do Konwencji Karpacciej

Przyroda w Karpatach to unikalne w skali europejskiej zasoby środowiskowe. Dlatego wymaga ona ciągłej ochrony oraz wypracowania takich modeli rozwojowych tego obszaru, które nie naruszałyby naturalnej harmonii człowieka z ekosystemem. Karpaty nie mogą być skansenem Europy, muszą się rozwijać i bogacić, ale też nie można zniszczyć ich przyrodniczych walorów. Dlatego ważne jest, by Unia Europejska, jako organizacja międzynarodowa, zgodnie z Traktatem z Lizbony, przystąpiła do Konwencji Karpackiej gwarantującej zrównoważony rozwój.

Deklaracja krasiczyńska, 23 lutego 2013 roku

My, uczestnicy konferencji „Europa Karpat” w Krasiczynie, podzielamy przekonanie, że Karpaty stanowią ważny element europejskiego bogactwa regionalnego. Ze swymi unikalnymi cechami Karpaty są dziś jednym z dwóch najważniejszych górskich regionów europejskich. Po ostatnim rozszerzeniu Unii Europejskiej stanowią one także jej wschodnią granicę. To w istotny sposób podnosi znaczenie tego obszaru w zapewnieniu zrównoważonego rozwoju i spójności Wspólnoty.

W dzisiejszych czasach mieszkańcy makroregionu karpackiego borykają się z licznymi trudnościami. Brak infrastruktury transportowej, widoczne różnice w sytuacji społecznej, w tym wysokie strukturalne bezrobocie, powodują, że bez precyzyjnych działań rozwojowych sytuacja mieszkańców Karpat będzie się pogarszać. Aktywność na rzecz modernizacji i rozwoju makroregionu karpackiego jest konieczna nie tylko z punktu widzenia wybranych państw członkowskich, ale całej Unii Europejskiej, szczególnie w kontekście jej przyszłego rozszerzenia w kierunku wschodnim, dlatego chcemy wspierać europejskie aspiracje Ukrainy.

Uważamy, że konieczne jest skoordynowanie działań na rzecz Karpat w wielu obszarach. Ich istotą powinno być zacieśnienie współpracy międzypaństwowej, regionalnej i transgranicznej w wymiarze gospodarczym, społecznym i kulturalnym, tak aby makroregion ten prezentował na forum Unii Europejskiej spójną wizję rozwoju. Tylko połączenie wspólnego wysiłku społeczeństw, parlamentów, rządów i władz lokalnych krajów karpackich stworzy możliwość skutecznego zabiegania o interesy Karpat na forum europejskim.

Ważną rolę mogą odegrać tu parlamenty narodowe, tworząc Karpacką Sieć Współpracy Parlamentarnej. Sieć ta powinna umożliwić regularne kontakty parlamentarzystom z krajów karpackich we wszystkich obszarach ich zainteresowań. Ważnym krokiem prowadzącym do powstania takiej sieci będzie powołanie parlamentarnych grup karpackich w poszczególnych parlamentach narodowych i w Parlamencie Europejskim, a w przyszłości rozważenie powołania parlamentarnego zgromadzenia karpackiego.

Podkreślamy znaczenie Stowarzyszenia Euroregion Karpacki, jako instytucji koordynującej i aktywizującej działania na rzecz rozwoju tego obszaru. Popieramy postulat utworzenia transnarodowego programu operacyjnego Europejskiej Współpracy Terytorialnej dla obszaru Euroregionu Karpackiego w perspektywie 2014–2020 pod nazwą „Karpacki Horyzont 2020”. Rozwiązanie takie przyczyniłoby się do poprawy koordynacji i zwiększenia skuteczności dotychczasowych instrumentów finansowych Unii Europejskiej wspierających wielostronną współpracę terytorialną. Program ten powinien obejmować wszystkie obszary, które zgłoszą do niego swój akces.

Jednocześnie apelujemy do Unii Europejskiej o bardziej aktywne wsparcie celów określonych w Konwencji Karpackiej podpisanej w Kijowie dnia 23 maja 2003 roku, a także wzywamy do przyspieszenia działań na rzecz formalnego przystąpienia UE do tej konwencji jako jej strony. W szczególności konieczna jest ściślejsza współpraca

w zakresie gospodarki wodnej i leśnej. Uznajemy również za ważne realizację zadań zapisanych w Protokole o zrównoważonej turystyce do Konwencji karpackiej.

Z zadowoleniem odnotowujemy liczne przykłady ponadgranicznej współpracy partnerów z krajów karpackich. Za niezwykle cenną uważamy inicjatywę rozpoczęcia prac nad wydaniem Encyklopedii Karpackiej. W tym celu powołujemy grupę roboczą przedstawicieli szeregu uczelni zainteresowanych problematyką Karpat.

Z uwagą śledzimy postępy działań związanych z renowacją dawnego Obserwatorium Astronomicznego na szczycie Pop Iwan w Czarnohorze oraz budową centrum współpracy akademickiej w Mikuliczynie, w które w ramach wspólnego projektu zaangażowały się Uniwersytet Warszawski i Przykarpacki Uniwersytet Narodowy w Iwano-Frankiwsku.

Zwracamy uwagę na wspólne tradycje pasterskie należące od wieków do podstawowych form aktywności górali karpackich. Inicjatywą godną upowszechnienia w tym względzie jest organizowany w bieżącym roku międzynarodowy Redyk Karpacki – Transhumance 2013 jako tradycyjna wędrówka z owcami od Rumunii, przez Ukrainę, Polskę, Słowację i Czechy.

Wielkim ułatwieniem rozwoju współpracy państw karpackich – członków Unii Europejskiej – z Ukrainą będzie dalsza rozbudowa infrastruktury granicznej. Dlatego zdecydowanie popieramy zwiększenie liczby przejść granicznych na zachodniej granicy Ukrainy.

Ponadto wychodząc naprzeciw zgodnym postulatom i opiniom środowisk i instytucji związanych z sektorem mediów publicznych i prywatnych działających na obszarze Karpat, popieramy inicjatywę stworzenia międzynarodowej platformy do współpracy mediów karpackich, celem wspólnej promocji oraz opracowania i wdrożenia efektywnych systemów wymiany informacji.

Podkreślamy także, że nadrzędnym celem wszystkich działań powinno być wypracowanie europejskiej makroregionalnej strategii rozwojowej dla całych Karpat, przy współudziale wszystkich zainteresowanych krajów i regionów oraz instytucji europejskich. Powołanie do życia strategii miałyby przełomowe znaczenie dla spójności terytorialnej i zacieśnienia współpracy nie tylko między państwami i regionami karpackimi, ale także między Unią Europejską a jej wschodnimi partnerami. Makroregionalna Strategia Karpacka („Carpathia 2020” – CEEC – Co-operation, Economy, Environment, Culture) powinna być przede wszystkim zorientowana na współpracę, w tym na rozwój gospodarczy, ochronę środowiska oraz kulturę. Elementem tej strategii

powinno być włączenie drogi „Via Carpathia” do transeuropejskich sieci transportowych TEN-T. Trasa ta, przebiegająca przez wschodnie obszary UE, powinna stać się swoistym rdzeniem, wokół którego tworzył się będzie trwały rozwój całego makroregionu karpackiego.

Memorandum krynickie, 8 września 2013 roku

Uczestnicy Konferencji „Europa Karpat” zebrani w Krynicy, postanowili, co następuje:

1. Zaproponować parlamentom narodowym utworzenie parlamentarnych zespołów karpackich. Następnym krokiem mogłoby być podjęcie działań w kierunku utworzenia Zgromadzenia Międzyparlamentarnego Europy Środkowo-Wschodniej. Zgromadzenie powinno stać się płaszczyzną stałej współpracy pomiędzy parlamentarzystami krajów regionu. Jego celem winno być działanie na rzecz podmiotowego rozwoju Europy Środkowo-Wschodniej. Prace Zgromadzenia, z racji swego parlamentarnego charakteru, będą łączyć polityków z różnych stron podziałów politycznych i tym samym gwarantują stałość współdziałania niezależnie od zmian rządowych.
2. Podjąć działania w celu utworzenia intergrup w Parlamencie Europejskim, które działałyby w zakresie współpracy karpackiej.
3. Działać na forum Unii Europejskiej oraz wobec rządów państw karpackich w celu wypromowania i realizacji koncepcji strategii makroregionalnej UE dla obszaru Karpat. Strategia ta, poprzez powiązanie wysiłków rozwojowych Unii, państw i regionów powinna stać się silnym impulsem do zrównoważonego i dynamicznego rozwoju tej części Europy. Za szczególnie ważny uważamy rozwój tradycyjnych gałęzi gospodarki, rolnictwa, turystyki, działania na rzecz narodowej kultury oraz rozbudowę infrastruktury łączącej nasze kraje. Priorytety te powinny być odpowiednio wkomponowane w programy operacyjne służące wydatkowaniu funduszy unijnych w ramach perspektywy finansowej 2014–2020.
4. Poprzeć ideę ochrony dziedzictwa i środowiska kulturowo-przyrodniczego Karpat poprzez Konwencję Karpacką, a szczególnie rozszerzyć oddziaływanie tej inicjatywy na inne państwa regionu oraz organizacje międzynarodowe.

5. Działać na rzecz zainicjowania regularnych spotkań intelektualistów Europy Środkowo-Wschodniej, których celem będzie refleksja nad tożsamością europejską, oraz praca nad poszerzeniem i rozpropagowaniem wiedzy o naszym regionie. Z tą inicjatywą wiąże się idea powołania Uniwersytetu Karpackiego, którego celem jest zarówno rozwój badań naukowych, służących wszechstronnemu rozwojowi, jak i ich popularyzacja w środowiskach akademickich i oświatowych.

Deklaracja krynicka, 3 września 2014 roku

Wojna na Ukrainie stanowi największe zagrożenie dla bezpieczeństwa w Europie od czasu końca zimnej wojny.

Zagrożenie to wynika z faktu, że po raz kolejny po wojnie rosyjsko-gruzyńskiej w 2008 roku, agresja Rosji dokonuje zmiany granic przy użyciu siły i dąży do uznania tego za stan trwały.

Aneksja i okupacja Krymu oraz wkroczenie wojsk rosyjskich na terytorium Ukrainy wschodniej są złamaniem podstawowych zasad prawa międzynarodowego, podważają zasadę integralności terytorialnej i suwerenności państwowej, które są fundamentami pokojowego ładu w relacjach między państwami.

W tej sytuacji w dużej mierze od reakcji poszczególnych państw, całego regionu Europy Środkowo-Wschodniej, Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz Unii Europejskiej zależy dziś nie tylko pokój na Ukrainie, ale też to, czy Europa będzie bezpieczna i czy pozostanie kontynentem rządów prawa i uniwersalnych wartości.

Bierność wobec tych faktów nie jest żadnym wyborem. Polityka appeasement'u może i dziś prowadzić do katastrofy, jaką Europa już raz przeszła 75 lat temu.

Dlatego też uczestnicy Konferencji „Europa Karpat” zebrani w Krynicy w dniu 3 września 2014 roku zdecydowanie potępiają politykę rosyjskiej agresji, która destabilizuje Europę Wschodnią, i wzywają państwa wspólnoty transatlantyckiej do konsekwentnej i adekwatnej reakcji na to zagrożenie, m.in. poprzez poszerzenie zdolności obronnych państw sojuszniczych z Europy Środkowej i Wschodniej.

Ukrainie należy się dziś pełne wsparcie w każdej możliwej formie, o jaką się zwróci, a wspólna transatlantycka odpowiedź wobec Rosji powinna być na tyle silna, by powstrzymać jej dalszą agresję i przywrócić integralność terytorialną Ukrainy, włącznie z Krymem.

Wzywamy szczególnie kraje naszego regionu, by znalazły drogę do wspólnej i solidarnej reakcji wobec wojny na Ukrainie. Wyrażamy solidarność ze wszystkim ofiarami okupacji Krymu i wojny na Ukrainie, szczególnie z rodzinami poległych żołnierzy.

Deklaracja przemyska, 29 stycznia 2017 roku

Na drodze odpowiedzialnego rozwoju – podstawy unijnej makroregionalnej strategii karpackiej

Region karpacki jest od wielu lat obszarem współpracy suwerennych państw narodowych Europy Środkowej i Wschodniej, która jest realizowana na kilku płaszczyznach: prezydenckiej, rządowej, parlamentarnej i samorządowej. Nadaliśmy jej charakter międzypaństwowy i transgraniczny w postaci inicjatywy Europa Karpat. Grupa Wyszehradzka stanowi jej podstawę instytucjonalną. Polska, Węgry, Słowacja i Republika Czeska wspólnie prezentują interesy naszego regionu w Unii Europejskiej we współpracy z innymi państwami karpackimi, dążąc do jej odnowy, aby przezwyciężyć kryzys i sprostać wyzwaniom, przed jakimi stanęła Europa. Opowiadamy się za powrotem w Unii Europejskiej do jej fundamentalnych wartości, w tym chrześcijaństwa. Z nich bowiem zostały wywiedzione zasady subsydiarności, pomocniczości i solidarności.

Rozumiejąc unikatowość regionu karpackiego, którego potencjał wynika z jego kulturowej, ekonomicznej i społecznej różnorodności oraz woli współpracy między państwami i społeczeństwami, uważamy za konieczne przyjęcie przez Unię Europejską makroregionalnej strategii rozwoju dla Karpat. Strategia karpacka powinna odegrać szczególną rolę jako mechanizm współpracy i wspólnych przedsięwzięć. W ten sposób znacznie ograniczy peryferyjność naszego regionu, podniesie jego bezpieczeństwo oraz wzmocni poparcie społeczne dla Unii Europejskiej.

Jedność europejską, rozumianą jako współpraca suwerennych państw narodowych, należy oprzeć na modelu odpowiedzialnego rozwoju. Celem współpracy karpackiej w najbliższych latach jest budowa osi Północ-Południe niezbędnej dla podniesienia spójności ekonomicznej w regionie i jego dostępności komunikacyjnej. W tym kontekście inwestycjami o znaczeniu strategicznym w sferze ekonomicznej są: „Via Carpathia” wraz z drogą S19, linia kolejowa Podtęże–Piekiefko, kanał Odra–Dunaj. Wspieramy również inne inicjatywy regionalne na rzecz odpowiedzialnego rozwoju, takie jak: program współpracy transnarodowej Interreg Europa Środkowa, Program Współpracy Transgranicznej Polska–Białoruś–Ukraina 2014–2020, współpraca w zakresie

Pasma górskie Mała Fatra, Słowacja

wymiany młodzieży, Ramowa Konwencja o ochronie i zrównoważonym rozwoju Karpat, Instytut Karpacki, Beskidzkie Centrum Narciarstwa. Będziemy działać w kierunku upowszechnienia turystyki służącej komunikacji międzykulturowej oraz budowaniu mocnych więzi między wspólnotami lokalnymi. Za niezbędne uważamy więc rozbudowę przejść granicznych oraz tworzenie nowych. Opowiadamy się za wpisaniem na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO transgranicznych fortyfikacji austro-węgierskich, w tym Twierdzy Przemyśl. Chcąc wzmocnić współpracę w regionie, opowiadamy się za organizacją konferencji karpackich grup parlamentarnych oraz karpackiego forum gospodarczego.

Uważamy, że makroregionalna strategia karpacka, oparta na odpowiedzialnym rozwoju, przyniesie oczekiwane społecznie efekty w gospodarce, infrastrukturze, edukacji, ekologii i kulturze. Poprzez podniesienie innowacyjności i stworzenie przestrzeni dla przedsiębiorczości wzmocni konkurencyjność oraz efektywność gospodarek państw położonych w regionie Karpat. Przyczyni się również do ochrony wielokulturowego dziedzictwa w Europie Środkowej i Wschodniej, a także różnorodności przyrodniczej i walorów turystycznych.

Kalendarium Międzynarodowej Konferencji „Europa Karpat”

1999

Ówczesny wicewojewoda podkarpacki Marek Kuchciński zainicjował projekt „Zielone Karpaty”, którego celem był rozwój współpracy polsko-słowacko-ukraińskiej

22 V

2003

Przyjęcie w Kijowie Ramowej konwencji o ochronie i zrównoważonym rozwoju Karpat (tzw. konwencji karpackiej)

27 II

2006

Podpisanie konwencji karpackiej przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego

19 VI

2006

Ratyfikowanie przez Polskę konwencji karpackiej

30 XI

2007

I spotkanie parlamentarzystów państw karpackich, zainicjowane przez przewodniczącego Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Sejmu RP, posła Marka Kuchcińskiego

26 II

2011

II Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Przemysłu

25 VI

2011

III Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Nowym Targu pod hasłem *Europa bogata Karpatami*

7–8 IX

2011

IV Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju, przyjęcie Memorandum karpackiego

25 II

2012

V Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Krasicy k. Przemysła

6–9 VII

2012

VI spotkanie na temat rozwoju współpracy karpackiej w Jaremczu w Ukrainie

6 IX

2012

VII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju

23 II

2013

VIII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Krasicy k. Przemysła, przyjęcie Deklaracji krasicyńskiej

8 IX

2013

IX Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju, przyjęcie Memorandum krynickiego

29–30 XI

2013

X spotkanie na temat rozwoju współpracy karpackiej w Sárospataku na Węgrzech

3 IX

2014

XI Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju, przyjęcie Deklaracji krynickiej

27–28 II

2015

XII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Krasicy k. Przemysła

25 VII

2015

XIII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Smereku k. Wetliny

9 IX

2015

XIV Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju

27 II	2016
XV Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Przemysłu	

6–8 IX	2016
XVI Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju	

29 I	2017
XVII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Przemysłu, przyjęcie Deklaracji przemyskiej	

23–25 VI	2017
XVIII sesja z cyklu „Europa Karpat” w ramach II Forum Rozwoju Lokalnego w Truskawcu w Ukrainie	

5–7 IX	2017
XIX Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju	

17 II	2018
XX Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Przemysłu	

16 VI	2018
XXI Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Regietowie	

5–6 IX	2018
XXII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju	

16–17 II	2019
XXIII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Krasieczynie	

15 VI	2019
XXIV Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Regietowie	

4–5 IX	2019
XXV Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” na Forum Ekonomicznym w Krynicy-Zdroju	

21–23 II	2020
XXVI Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Krasieczynie	

8–9 IX	2020
XXVII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Karpaczu	

27–28 II	2021
XXVIII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Przemysłu	

19 VI	2021
XXIX Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Regietowie	

7–9 IX	2021
XXX Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Karpaczu	

27 XI	2021
XXXI Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Węgierskiej Górze	

5–6 II	2022
XXXII Międzynarodowa Konferencja „Europa Karpat” w Przemysłu/Krasieczynie, podpisanie Deklaracji Międzynarodowego Klubu Europy Karpat	

5 IV	2022
Założenie Stowarzyszenia „Kluby Europy Karpat”	

Dolina Pięciu Stawów, Tatry, Polska

Spis treści

- 3** Marek Kuchciński
Formy współpracy w ramach dyplomacji parlamentarnej
- 7** Jan Draus
Dyplomacja parlamentarna
- 11** Jan Draus
Społeczna odpowiedzialność uniwersytetów
- 15** Andrzej Mazur
Szlaki turystyczne Europy a Karmazynowy Szlak
- 21** Narcyz Piórecki, Mateusz Wolanin
Różnorodność biologiczna w Karpatach. Niektóre problemy z jej zachowaniem
- 31** Międzynarodowe kluby Europy Karpat
- 41** Odznaczenia dla twórców i ludzi kultury podczas Międzynarodowego Triennale Malarstwa Regionu Karpat – Srebrny Czworokąt 2021
- 47** Panel I
Dyplomacja parlamentarna musi być zintensyfikowana – w trosce o bezpieczeństwo Europy
- 53** Panel II
Znad Bałtyku nad Morze Czarne i Egejskie przez Karpaty? Nowe połączenia w ramach sieci TEN-T szansą dla regionu
- 59** Panel III
Zielony Ład w Europie Karpat – rolnictwo ekologiczne jako szansa dla małych i średnich gospodarstw rolnych, rolnictwo węglowe, Strategia na rzecz bioróżnorodności 2030, Strategia leśna
- 65** Panel IV
Odbudowa gospodarek regionu karpackiego po kryzysie gospodarczym

- 71** Panel V
Młodzi czempioni – twórcy przyszłości Europy Środkowej: innowacja, kreatywność, wynalazki

- 75** Panel VI
Uniwersytety i ich społeczne otoczenie

- 79** Wydarzenie specjalne
Prezentacja możliwości inwestycyjnych w ramach Funduszu Trójmorza oraz Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład

- 83** Wydarzenie specjalne
Ogłoszenie wyników konkursu komiksowego „Legendy Podkarpacia”

- 87** Dokumenty Europy Karpat

- 98** Kalendarium Międzynarodowej Konferencji „Europa Karpat”

WYDAWNICTWO SEJMOVÉ